

HRVATSKA RIEČ

Preplatna cena: na godinu K 12. — Za po godinu K 6. — Za Sibenik na godinu donasnjem u kući K 12. — Za Inozemstvo na godinu K 12. — suviše poštarski trošak. — Pojedini broj 10 para. — Plativo i unaprijed u Sibeniku.

Izlazi sriedom i subotom

Uredništvo, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglasi tiskaju se po 12 para peti redak ili po pogodbi. — Priobčena pisma i zahvale tiskaju se po 20 para po peti redak. — Netrankirana pisma ne primaju se. — Rukopisi se ne vraćaju.

Glavna godišnja skupština stranke prava.

U smislu pravilnika stranke i u spoznanju sa saborskim klubom sazivljen glavnu godišnju skupštinu stranke prava sa sljedećim dnevnim redom:

1. Izvještaj o radu stranke;
 2. Izvještaj o političkom položaju;
 3. Izvještaj o gospodarstvenim pitanjima;
 4. Izvještaj o izbornoj reformi;
 5. Nutarnja pitanja stranke;
- Skupština će se držati drugom polovicom studenoga, a mjesto i dan javiti će se kroz kratko vrijeme.

U Zadru, na 17. listopada 1909.

Predsjednik stranke prava:

D. I. Prodan.

Rad talijanskih Wikingjevaca proti glagolici.*

I u naše doba glagolica ima svojih Wikinga, s razlikom, da je ovima danas sielo u Rimu, odakle se jednoč dizao muževni glas pape na obranu glagolice proti njemačkim mistifikacijama. Baš je čas da recemo: difficile est satiram non scribere! Gospoda rimska danas su preuzela ulogu zlobnog Wikinga, samo što mjesto mistifikacije, služe se grabežem. S toga nasljednik nije bolji od svog predstavnika. Nijemac Wiking, videći da papa ustaje odlučno na obranu glagolice, izkrivljuje mu pismo. Talijanska gospoda nemoćna proti nepobitnim dokazima naše svetinje, čine da nestane traga za zapisniku naših biskupa od g. 1903. Kako vidite urađa proti glagolici neprekidno traga.

U prvom dopisu nije sve rečeno. Osim zapisnika biskupa, ljutim dušmanima glagolice pošlo je za rukom ugrabiti podnesak biskupa od g. 1906., a čini se da je nestalo i spomenice svećenstva od g. 1903.

Evo vam nešto povjesti o ovim drugim nestalim spisima.

Kad su naši biskupi vječali u Rimu godine 1903., hrvatsko svećenstvo svjestno svoje dužnosti, te da podupre akciju svojih pastira, izjavilo se posebnom spomenicom za glagolicu. U spomenici se najsjernije molilo sv. oca, da se povrati liturgijskom glagolskom jeziku sve polatinnje crkve u Hrvatskoj. Tu su se naveli važniji dokazi o pravnoj porabi glagolice u svim hrvatskim crkvama. Od velike je važnosti da je spomenicu potpisalo do trinaest stotina svećenika u svih hrvatskih pokrajina. Dakako da je i ova spomenica, kao i zapisnik biskupa, bila trn u duši talijanskoj gospodi.

Podnesak biskupa od g. 1906., odgovor je na dekret od iste godine, u komu ih se pozivalo, da u roku od tri mjeseca pobliže župe, koje su po dokazanom pravu glagoljačke.

Predma su biskupi bili uvjereni, da su u Rimu na skupštini svestrano i temeljito dokazali da sve crkve u Hrvatskoj imaju pravo na glagolicu i predma im nije bilo olahko u onako kratkom razmaku vremena pokupiti sve dokaze za pojedine crkve, uzimljući u obzir da su mljetačka vlada, biskupi i mnogi svećenici kroz vjekove uništavali listine i druge spomenike, ipak se više njih, ali ne svi, odatvaže.

Kako se vidi biskupi, prem uvrijeđeni da im se zapisnik nije nikako uvazio, iz nevolje se prilagodilo i odazvalo ovom drugom pozivu. Ali njihovo nastojanje bilo je i bit će za dugo vremena bezuspješno! Talijanski Wikingjevci su odlučili, da mora ostati latinski jezik svugdje i ako se furtilim usuljao u naše crkve: zbog čega ugrabio je ove podneske, kojima je nestalo traga. A naši biskupi još čekaju odgovor . . .

Od svega ovoga proizlazi, kako su gospoda rimska uložila sve sile, da nam pokopaju glagolicu. Njihovo je postupanje ovih zadnjih godina bilo — da blago rečem — nekorektno i sumljivo.

* Radi preobila gradiva izostalo za prošli broj.

Svećano i javno su pozvali naše biskupe u Rim, a nakon tri godine daju riešenje, kao da nisu u Rimu ni bili! Biskupi se opet odazivlju pozivu od g. 1906. i šalju popis župa imajući pravo na glagolicu, a na taj popis ni odgovaraju! Svećenstvo šalje spomenicu sa trinaest stotina podpisa. Pravi plebsicit! Ali koja fajda, kad se njihov glas ne uvazuje! Svi ovi spisi bili su za povjest glagolice od zamašite vrijednosti — a gdje su sada? U dopisu, koji ćete primiti do koji dan, kazat ću vam, pod čijim utjecajem je moglo nestati ovih spisa, jedino zato, jer su bili u prilog glagolici. Dakle do vidova!

Kako je sve ovo čudnovato ne samo, nego i gadno, ne može se dočim riječima kazati! Dan na dan se obistinjuje, da hrvatski narod ne ima prijatelja na zemlji. Nadajmo se da se na nebu drugačije snuje i da će se novim Wikingjevima rogovi odzgo stomiti. Uz to Bog i Hrvati!

U Rimu, 13. listopada.

Cyrrillus.

Sabor u Zadru.

Sjednica dne 11. listopada.

Predsjednik nastavlja sjednicu u 6 sati i po.

Golf, vladin izvijestitelj, osvrće se na prigovore. Vlada je dolazila u susret i težacima i posjednicima. Državne subvencije nisu namijenjene ni u osudne ni u dobrotvorne svrhe nego osobama, koje daju najbolje garancije. Postupa se nepristrano. Žali netemeljite napadače na pokr. nadzornika poljodjelstva. Marovičev predlog za preuredbu gospodarskog odsjeka suvišan je, jer današnje uređenje podupno odgovara potrebama.

Kunjašić preporučuje rezoluciju, da se izrazi želja vladi, neka se čim prije ustanovi poljodjelski tečaj u Blatu, a ribarska škola u Veljuciji i neka se uredi šumski razsadnik na otoku Korčuli. To je absolutno nužno, da jednoga dana pučanstvu ne pomanjka zemljišta. Machiedo iziće potrebe svoga rod-noga otoka Hvara.

Uljeha je svakako, da je posle sto godina nemara i zapuštenosti Riečka rezolucija probudila savjest austrijske vlade, koja je diktovala ovaj program. Na plavom Danu napokon se sjetio, da na jugu monarhije imaju pokrajinu, u kojoj su do sada gradili samo kasarne i tvrđave i slali kaprala, da s nama upravljaju, tako da danas zavidjamo čak i Sibiriji. Ne vjeruje mnogo u vladina obećanja. Pa kako da se vjeruje u iskrenost, kad sva austrijska politika ide za tim, da nas ne samo politički nego i gospodarski uništi? Mi moramo iskreno poručiti vladi, da slobodno izbije iz glave, da će ovom akcijom politički osvoji Dalmaciju.

Predsjednik iznosi još jednu Radicevu rezoluciju; da se na najzgodnijem mjestu otoka Brača uredi razsadnik šumskih biljka i voćaka kao u Jelsi.

Marovič, za stvarni izpravak, odgovara savjetniku Golfu, da je on bio vjeran tumač tužaba novina i negodovanja občinstva. On nije namjeravao nikoga lično napadati, nego pokuditi one nepodobne i onaj sistem, da se popravi. On je zahvalan vladinom izvijestitelju, što je imenovao u poslu dieljenja siena pri nestašici krme, osobu u kvantum. Ono što je vladin izvijestitelj rekao, ono je potvrda govornikovih tužaba. Ne stoji da današnji gospodarski odsjek odgovara potrebama. Ta uredba ne odgovara i osjeća se živa potreba gospodarskog nadzornika, koji bi obilazio, gospodarski rad kontrolirao, putujuće učitelje upućivao, pobirao podatke, iznosio predloge, itd. On će biti prvi da izkaže vladi priznanje, ali kad vlada to zasluži.

Srzentić, za stvarni izpravak, opaža, da te obilate pripomoći, koje je vlada dala savezu srbskih zemljoradničkih zadruga, iznose kukavnih 10.000 K, i to za osnivanje saveza, a ne da savez pripomogne osnivanju raznih zadruga.

Drinković izvijestitelj, kaže da je ovaj proračun slika i prilika naših kukavnih odnosaja i naše nevolje. Mi zavisimo od tuđinskog gospodara, koji nam dobacuje po koju kost, ali ni stoji dno od onoga, što bi nam morao dati. Mi vladi dajemo do 30 milijuna u izravnim i neizravnim porezima, a ona nam jedva vraća 2-3 milijuna. Ono što nam je oteo bit će nam povrćeno stopro onda, kad mi budemo gospodari u svojoj kući. Ono što vlada čini, nije vredno, a što namjerava, nije moguće!

Obazire se na pojedine stavke vladina izvješća. Kritikuje postupak pri dieljenju ključica i navrtaka za obnovu vinograda i pri bezkamatnim zajmovima. Glede postupanja vlade za osudnike krme čitira što je pisala „Hrvatska Rieč“. Sad se vodi proti jednom činovniku na namješništvu iztraga, jer da je on dao te podatke. Prognosi se takodjer jednog učitelja kod poljodjelske škole u Splitu radi članka u „Hrvatskoj Rieči“ o toj školi. Govornik ovdje naj-svečanije izjavljuje, da ni jedan ni drugi nisu ono pisali. (Machiedo: Odmah će ih pustit na slobodu! Veselost.) Vlada bi se morala radje potruditi pa izpitati, jesu li one tužbe temeljite, a ne tko je pisao. Nadzornikom povjertstva imenovan je jedan stranac, koji nema ni pojma o našem jeziku, i to u doba jezičnih naredaba! Kritikuje postupak u pogledu šumarstva. Podpore za stočarstvo daju se bogatima, koji s time spekuliraju. Više se pazi na gradove nego li na sela.

Misli da bi vlada, kad bi iskreno mislila, imala ustupiti provodjanje ove njezine osnove pokrajini, njoj doznačiti sredstva, pa da ona ravna, da plaća činovnike, itd. Time bi odopalo ono grubo, t. j. temeljit prigovor, da vlada hoće da nas ovim kupi. I ako bi se ovo dalo izvesti, vlada neće pristati, jer su njoj pred očima drugi ciljevi, a ne koristi i pravi napredak naroda. Završuje predlogom, da se izradi zakonska osnova proti dieljenju malih posjeda na čestice. (Pravaši odobravaju.)

U posebnjoj razpravi nitko ne uzimlje rieč i prelazi se na glasovanje. Primiljena su oba proračuna za 1909. i 1910. i 36 prikazanih rezolucija. Od 12 Mitrovičevih dvie su pale, o čistoći u selima i lugarima.

2. Riešenje molbenica.

Radimiri, izvijestitelj molbeničkog odbora iznosi predloge.

Svi su li predložili primljeni.

3. Prvo čitanje zakonske osnove, kojom se ukida §. 2. zemalj. zakona od 14. travnja 1874. P. Z. L. br. 24. kojim bijahu proglašeni predjeljni neki od postojećih puteva i određuje se jedan novi put predjelni.

Radić čita izvješće i zakonsku osnovu. Formalno predlaže, da se odmah predje na drugo čitanje. — Primljeno.

Bez razprave primljena je u svim čitanjima ova zakonska osnova, kojom se izdaju nove odredbe odnosno predjelnih puteva na otoku Braču.

Predsjednik zaključuje sjednicu u 9 sati. Naredna sjednica sutra u jutro 10 sati.

Sjednica dne 12. listopada 1909.

Predsjednik otvara sjednicu u 10 sati i po.

Tajnik Machiedo čita pozdravne brzojavke Dra. Lukinića iz Karlovca na predsjednika i rodoljuba biogradskih na sabor. Za tim najavljuje molbenice, koje su prosljednje molbeničkom odboru.

Tončić, namješništveni podpredsjednik, odgovara na upite.

Prelazi se na dnevi red.

1. Drugo čitanje zakonske osnove, kojom se stanoviti poslovi mjestnoga redarstva u području pokr. glavnog grada Zadra i okolice povjeravaju jednom vladinom povjereniku.

Tresić čita izvješće upravno-gospodarskog odbora, koji je većinom glasova prihvatilo ovu osnovu bez promjene te ju donosi saboru na prihvati.

Otvorena je obća razprava.

Krekčić neće se upuštati u potankosti, jer želi da ova razprava bude vedra i da se uzdrži na visini. Poznato je, kako se je po celoj Dalmaciji u svijesti naroda hrvatskog i srbskog razvio narodni osjećaj i kako nalazi naravna izražaja u političkom i socialnom životu. Svaka pojava, koja bi išla za tim, da priguši razvitak toga osjećaja, našla bi na najveću reakciju. Tim veću osjetljivost moraju da čute Talijani, koji su u velikoj manjini svugdje osim Zadra. Svatljivo je po tomu, ako više puta planu i ako je svaka manifestacija protivnika, kojoj se izdaleka može pripisati značaj prijetnje ili vrijeđanja naših osjećaja, kadra izazvati reakciju, kojoj je teško predvidjeti posljedice. Zadarski neredi mogu se obično uporediti dječjim igrima, kako ih je dobro okrstio neki dan č. Zilotti, kad ih se prisposibo nereditima, koji se događaju u Českoj i drugim krajevima gdje su pomiešane narodnosti. Istra, Trst i Gorica sporazumno riešavaju svoja najteža pitanja, kod nas narodne borbe opet se uzpaljuju, još okrutnije, bacajući društveni život u vrtlog strasti. Vlada, koja u drugim pokrajinama posreduje kao pomiriteljica, kod nas nije to ni pokušala. Predloženo obćinsko redarstvo mi smatramo kao rukavicu dobačenom Zadru, kao poitalo novim i žesćim borbama. Pozivlje s toga većinu, da odbije mrzki predlog, u kojemu je sakriven najlukaviji atentat na našu i vašu slobodu. (Talijani plješču.)

Bakotičić. Pošto je nekadašnji glas Srba u ovom predmetu slabo protumačen od jednog diela naše štampe, on će kazati razloge, zašto oni glasuju proti ovoj osnovi. Srbska stranka ne može imati nego samo bratske osjećaje prema Hrvatima. Što želi sebi, to želi i Hrvatima. Gdje se Srbi mogu naći zajedno s Talijanima, to je jedino na zemljištu austrijske policije. Otkad je god srbski narod stao da okuplja svoje snage, uvijek je austrijska policija znala da nadje sve moguće načine, i najgadnije i najotrovnije, samo da spriječi u radu za ideale. Ovo njezino djelovanje može naći svoj nastavak u osnivanju državne policije u Zadru, koja je u prvom redu naparena proti srbskom narodu. Njima srbstvo nalaze, da glasuju proti novom atentatu na srbski život. Njihovo glasovanje to je samo izraz mržnje protiv državne policije.

Miličić kaže, da je prvi zadatak pravne države osiguranje života, slobode i imetka građana. Sve su države na tom temelju počele graditi osnovu svoga bića. Snošljivost je prvi uvjet onoga mirnoga življenja, što je naglasio č. Krekčić. Mi smo u Splitu velika većina, ali tako snošljivi, da je kod nas uvijek svakomu život siguran. Da ste vi tako snošljivi prema Hrvatima u Zadru, ne bi se do ovoga bilo došlo. Ovdje odviše vlada ulica. Vi ovdje smatrate svakoga Dalmatince, koji nije iz Zadra, tuđinom. To nije pravno. Ako ih služba dovodi amo, nisu oni stranci, oni su zemljaci ko i vi. To je ona jednakost i pravo, što označuje demokratski život.

Zilotti je rekao, da smo mi proti slobodi. Pod imenom slobode u Francuzkoj je došlo na hiljade glava pod giljotinu. Takvu slobodu mi vam darivamo! Glavno je načelo: prije život i sloboda nego li uprava! Kad toga nema, onda se treba latiti sredstava, koja se u manjoj državi moraju naći, da se obezbiede pravno. Red i mir mora se uzdržati. Zadnji događaji potresli su svim dušama radi nedežnih žrtava, koje nasradaše.

Opaza Bakotičić, da je pobrkao pojmove. On se hvata državne tajne policije. To nije našta stvar. Mi se bavimo lokalnom policijom, koja ima da uzdrži red i mir.

Prodan. U Zadru se napada na staro i na mlado, na odrasle i na djecu, na svjetovnjake i crkvoanjake, čak se počelo i na sudce. On je svojim očima vidio, kako su uhvatili jedno diete hrvatske škole, pa mu glavom tukli o zid crkve sv. Šimuna, a to samo za to, jer je govorilo hrvatski! U Zadru se napada sve što je Hrvatito milo i sveto, čak i na slavenske apoštole sv. Čirila i Metodja. Krekčić istovjetuje pučanstvo grada sa izgrednicima. On

profi tomu prosvjeduje, da bi pučanstvu Zadra, mlitkrovna čeljad i koja žive o hrvatstvu pučanstvu grada, okolice i pokrajine, moglo biti solidarno sa onim divljaštvima. Tim istovjetovanjem kvari se savjest u mladim naraštajima, osobito kad se bagatelizira ovi događaji, ko što je učinio načelnik, nazivajući ih „griohi da fanciulli“. Da se neradi žigošu, bilo bi ih manje. Ovdje su se ti neradi podigli na sistem, a osnova im je: divlja mržnja na sve što je hrvatsko. (Tako je!) Ovdje je postao — homo homini lupus! Ovdje se tjera Hrvate kao da su zvijeri, a ne sugrađani, ljudi. Krekić je spomenuo riječ „snošljivost“. Ako idje u svietu, ta riječ ne žive u Zadru. Sokolašima, kad su se vraćali s Rieke, nije se dopustilo da se izkrcaju u Zadru. (S talijanske strane: A u Splitu? Mitrović: Nitko ih nije zvao! Nastaje galama. Glasovi sa hrvatskih i srbskih klupa: Sramite se! Šutite! Liepo od vas!) Je li snošljivost, kad je rulja napala kamenjem čitaonicu? Takovih slučajeva na žalost ima u Zadru i prečesto. U zadnje dvije godine nabrojio je 32 iztrage za političko zločinstvo kod suda u Zadru. Ove godine 16. U dva tri slučaja nije se moglo pronaći krivice, a zašto, za to će najbolje znati obč. redarstvo. I politička je vlast puno kriva. Ovdje se poznaju moralni začetići, ali ipak prolaze nekažnjeni. Da dokaže koliko su drski, iznosi nekoje primjere iz prošlosti i sadašnjosti. Sloboda je lepa riječ, ali ona mora biti za svakoga. Zašto občina zadarska oglašila ne žigoše nerede? (Krekić: Zar se ne čini?) Rulje od stotine napadaju na jednoga! Ovdje se smatra nekim junastvom, slavodobitnim napasti Hrvata. Od gospodstva tuje se najvrljedniji reči. Tu je dogradacija u kulturi. Tko hoće da bude predstavnik kulture, taj mora da žigoše ovakove nepodobnosti. (Odobranje.) Pa čemu služe, kamo dovode, zar mogu koristiti tal. misli? Ako kod nas nestane tal. jezika i ako brzo izčezne tal. stranka, povjest će zabilježiti, da su sami talijanski i njihovi vodje bili izopajnici. Boreći se plemenitim sredstvima pokazuje se prava iskrena snošljivost inače je kultura gora od turske, azjatske! S ljubavi treba izstupiti... (Zilotto: Vi nam govoriš o ljubavi! Vaša „Kruna“, koja sije otrov! Salvi: Vi ste moralni krivac! Drinković: Vi izazivate! Trebalo bi da vas već jednom nestane! Buka.) Zadar i po položaju i po prošlosti morao bi biti dič Dalmacije. A kad tamo diže se kinežki zid između grada i okolice, grada i pokrajine. Nu badava taj zid. Svjest se narodna budi i poplaviti će ovaj grad, koji mora da bude hrvatski ko što se dolikuje pokrajini, koja je bila koljevka hrvatsva. Talijanska kultura nama stoji na sreću, nije nam ni mrzka ni tuđa, ali ako ona bude sinonim varvarstva, bit ćemo prisiljeni da ju gonimo od sebe. Vi naprotiv sijete prezir i mržnju na naš jezik; ali time i protiv svoje volje svjedočite pred celim svietom, da je sva Dalmacija Hrvatska.

Odgovara Krekić, koji je požalo što je prestao mir, da su Talijani krivi, jer su u dvije godine presjekli 32 puta onaj vez, koji nas je spajao. Vi ste u ostalom uvijek stvarali nam zaprieke u našoj borbi za narodne ideale. Nama ste otežavali borbu, a sebi uskrivali smrt. Povijest vam neće nikada oprostiti zločin, koji ste počinili 60-ih godina, kad ste se protivili aneksiji. Da operete tu ljagu, morali biste nas podupri u našem radu. Završuje apeldom, da se postavne na neko više stanovište kulture i civilizacije, pa da u interesu napredka, časti i ugleda Zadra, zajedno s Hrvatima žigoše ove nerede, inače bit će posljedice teške i kobne.

Mitrović hoće da razjasni nesporazum. On nije malo prije mislio na sokolaše nego na učestnike euharističkog kongresa. (Drinković: Sve jedno! Zar oni nisu Hrvati? Prodan: Zar nije sloboda jednaka za svakoga? Oni su došli amo, da nam sire klerikalnu stranku. On je protiv ovoj zakonskoj osnovi, jer i sama riječ: „austrijska policija“ u njemu budi najodurnije misli. Za zadarske djetinjarije (Živi prosvjed), da otvaramo vrata austrijskoj policiji? Za njega je to pojam gadan i oduran, pa bi ne tri nego sto i tri puta glasovao protiv.

Čingrija opaža, da nikada nije pred ovaj sabor došla važnija zakonska osnova, važnija dakako s načelnog gledišta. Mi imamo občinski zakon, koji odvaja slobodom od svih občinskih zakona u Cislitavi; mi smo se tim zakonom uvijek ponosili i kazivali, da kad bi došlo do sjedinjenja Dalmacije s Hrvatskom, valjalo bi svakako taj zakon spasiti. Tu našu občinsku autonomiju ugrožava današnja osnova o uvođenju državne policije. Počet ćemo sa Zadrom, a Bog zna gdje ćemo svršiti. Danas se taj korak opravdava zadarskim neredima. Priznaje, da su ti neredi veliki, da su bezumni. Sokolstvo te je slobodna institucija, a u Zadru se proganja u ime slobode; to je djetinjstvo. Mi ne možemo ravnodušno gledati gdje se naši Sokoli ne mogu izkrcati u Zadru, ako se ne mobilizuje ciela četa

žandara. U glavnom gradu pokrajine, koji žive od krvi naše, da mi ne budemo gospari kretati se slobodno.

Inače to još ne opravdava ovaj zakon, kojeg on neće glasovati u ovom obliku. Ako je stanje iznimno, iznimne treba da budu i mjere, ali svakako da budu te mjere privremene.

Ovih dana bilo je protiv vlade i neopravdanih napadaja; a sada kao „Deus ex machina“ mi glasujemo ovim zakonom povjerenje vladi Zna, da bi ovo sredstvo bilo zgodno, jer gore nego sada ne bismo stali; ali svakako zakon bi se imao glasovati privremeno za 10 godina i kao eksperiment, tako da, kad bi se povratile normalne prilike, policija se povraći u prvo stanje. On će preko posebne razprave podneti o tome izpravak.

Tončić, namjешtništvo podpredsjednik, hoće da razprši jednu predrasudu, naime da će sabor, ako odobri ovu zakonsku osnovu, uvesti time državnu policiju, t. j. policiju koja služi u državne svrhe. To ne stoji, jer za takovu policiju ne treba državnog zakona. Radi se naprosto o tomu, da državni organi vrše one poslove mjestnog nedržavnog redarstva u osnovi naznačene, koje su prije vršili občinski poslovači i koji se po državnim zakonima bez takvog zakona ne mogu vršiti. Promjena je dakle u osobama, a ne u poslovima. Kao što obćinar ima pravo da ga občina obksbri pitkom vodom i da mu pruži i uzdrži potrebna obćila, tako ima pravo, da mu u mjestu, gdje živi, osigura mir i red. A kad vlastite snage obćine ne dotječu, onda je neizbježiva potreba, da država priteče.

K tomu glede Zadra pridolaze i mjestne prilike. Ne dade se zanekati da, osobito u zadnje doba, bilo je u Zadru težkih nereda, koji su primali sve to više pogibeljne oblike, tako da je opetovno bilo potrebno da budu uložene znatne državne sile, da se red štiti ili da se uzpostavi. Ako nije svjedjer uspjelo nemirjake obuzdati, to je pripisati, osim što nedoraslosti dotičnih redarstvenih organa, i onim potkožakom koje neminovno potiču, ne samo u Zadru, već kod nas svugdje gdje su politička i narodna trvenja oštrija, stoga što občina nije jedino i samo administrativna ustanova, kako je bila zamišljena kad se je občinska autonomija stvorila.

Bude li sabor odobrio ovu zakonsku osnovu, vlada će se primiti težkog tereta i velike odgovornosti što joj osnova nameće. A izpuniti će svoju dužnost. Redarstvo u rukama državnih organa štitiće mir i red prama svakomu i protiv svakome.

Na koncu osvrće se na riječi dra. Čingrije glede stilizacije § 3. zakonske osnove. Rečeno je tu, da zakon stupa u krepst nakon kad za poslove mjestnog redarstva, o kojem se radi, bude namješten jedan vladin organ, jer kad ne bi bilo tog propisa, zakon bi stupio u krepst 15 dan nakon proglašenja, dok priprave za udjelotvorenje redarstvene službe sa strane državnih organa, osobito s obzirom na potrebitu predhodno uljezbanje redara, imale bi zahtijevati svakako duže vrijeme. To je uzrok onoj stilizaciji.

Srzenčić osvrće na pojedine razloge, koje navodi zemalj. odbor. Nije ozbiljno iznesen razlog o drugim velikim gradovima. Oni imaju posebne statute. Ostaje drugi razlog: teški ulični neredi. Tima je zemaljski odbor mogao doskočiti uporabom sredstava, koja mu pružaju §§ 105. i 108. O. P. Zašto se to nije učinilo? Ova se osnova protiv i temeljno državnom zakonu, koji kaže da se može oduzeti obč. vlasti redarstvo samo iz viših državnih obzira. Ministarstvo moglo bi biti obtuženo. Glasovati će proti.

Medini kaže, da riječi namjешtštenog podpredsjednika nisu mogle razpršiti sumnje, koje je iztakao Č. Čingrija u svom govoru. Po onomu vidi se, da i sama vlada ne smatra dovoljnim razloge navedene od zemalj. odbora. Oni njezini razlozi, ko što danas vriede za Zadar, sutra mogu vriediti za Split, Dubrovnik, itd. On je također za privremenošću.

Salvi kaže, da je većina povjerila Miliču, na čija se leđa naprčuju najteži križevi, zadaću da brani ovu osnovu, što je on učinio posrnuvši par puta. (Milčić: Nisam imao nikakova naloga!) Sablazan ovog predloga sastoji se u tomu, što ga prikazuje i zagovara zemalj. odbor, za štiti organ autonomnih sloboda. Ovu zakonsku osnovu nije imao izneti današnji odbor, koji je formalno preminuo i čija je mempietoshi tako teška, da kao olovna kapa pritiše ovo zasjedanje. Hoće da nam ostavi u baštinstvo slobodoublačko djelo. Kad ne može pravim razlozima, hoće odbor da opravda osnovu argumentima sitne kronike. Osudjuje što je to isto učinio i Dr. Čingrija. Da je zemalj. odbor iskreno odlučio žrtvovati obč. autonomiju ljubavi za mirom, ne bi se bio ograničio na Zadar. Slični neredi događaju se i po drugim mjestima Dalmacije. (Biankini: Nije istina!) Protalijanima bilo je težkih napadaja. (Drinković: I opet će! Zilotto: Vašom krijvom!) Neredima u Zadru najviše je kriva hrvatska štampa, koja donosi dru-

posti i perfidije. (Predsjednik opominje govornika da bira parlamentarnije izraze.) Napadaji u pokrajini zbili su se prije događaja u Zadru. (Drinković: Učite vaše vodje! Zilotto: Dr. Drinković prijeli! Buka.) Tko ovo nieće, laže i zna da laže. (Velika buka. Dr. Drinković nešto više. Dr. Marović: Govoriti u Zadru hrvatski, to se već smatra provokacijom.) Kad je družtvo biciklista htjelo doći iz Zadra u Split; izdan je proglas, u kom se poticalo na razbojstvo. (Marović: To su rieči, a kod vas su djela!) Prošlog rujna Split je bio prepušten u ruke rullji. (Prosvjedovanje.) Namjешtništvo je upozorilo bilo na nerede zemaljski odbor. (Drinković: Jer vas vlada brani!) Mi ne dižemo odmah galamu. (Smieh.) U Zadru se od muhe pravi zmaja i od toga se pravi oružje propagande u političke svrhe. Za jedan prekršaj sudi se po sto osoba. (Marović: Samo što se osude ne izvršuju!) Namjешtništvo je bilo predložilo zemalj. odboru, da se državno redarstvo uvede u više mjesta Dalmacije. (Radić: Ali mi nismo išli na liepak!) Spominje nerede u Trogiru, Postiramu, itd. Podpredsjednik Tončić je spomenuo nesposobnost zadarskog redarstva. Neka nas samo Bog oslobodi djelatnosti državnog redarstva! Ako osnova bude primljena, to će biti očita uvreda Zadru, njegovoj upravi, njegovu načelniku. Značit će, da se je upaljeno smelštje, o kome je govorio Č. Prodan, podiglo do stola zemalj. odbora, da se prometne u zakon.

Mihaljević, izkazi u Splitu nisu prekoralićili grane proste demonstracije. Naravno je, da su zadarski događaji morali proizvesti odjeka i u Splitu. Zadolovoljan je, da je odjek ostao u pravih granicama i da nije imao zlih posljedica. Ima velike razlike između drugih tobožnjih nereda, gdje osobna sigurnost nije ništa pretpila, i događaja u Zadru. Na dokaz tobožnjih nereda u Splitu pozivat se na čin ubistva tal. podanika otrag 20 i više godina sa strane obč. redara, koji je bio riešen od obtužbe jer umobolan, ne vriedi.

Bez razloga dr. Salvi napada zem. odbor. Ovaj mora jednako da brani ne samo tal. živalj u Zadru nego i hrvatske građane, pa okolice, pa ciehr Dalmacije. Opaža, da se ovom osnovom ne krši autonomija, jer mi isti sredstvom jednoga zakona predajemo državi iznimno dio mjestnoga redarstva u Zadru. Nema bojazni da se podržavi redarstvo i drugdje u Dalmaciji bez nas i preko nas, jer se hoće za ovo pokrajinski zakon. Mi smo od prilike prisiljeni da ovo uradimo zag. Glavar. Bolje je pregoriti jednu ruku, da se spasi i glava i ostalo truplo. Moguće je ipak, da se ova odredba ukine, kad se promjene okolnosti. Zadar nije tako važan s političkih, internacionalnih, diplomatskih gledišta, a da država s vremenom pri obćoj složnoj volji ne predade opet mjestno redarstvo u ruke obćine. Što se tiče pridodatka Čingrije, opaža, da pošto se nije isto redarstvo može obćini oduzeti zakonom, a da tu nema rieči o kakvom roku, misli, da se oduzće ne može ograničiti na 10 godina. Bakotić i Mitrović, koji su izicali pogibelj od drž. policije srbstvu i Srbima, primjećuje, da malo montuiranih državnih redara u Zadru mogu da malo ili ništa škode, tim više što država ima u obilju pritužene više i niže policije, a može je bez zakona namjешtiti koliko hoće.

Predsjednik prekida sjednicu u 2 sata i pol. Nastavak u 5 i pol.

Nastavak 13. sjednice.

Predsjednik preotvara sjednicu u 6 sata po podne.

Lupis. Ostajući na stanovištu označeno po dr. Čingriji i prihvaćajući promjene što će ih dr. Čingrija u specialnoj razpravi predložiti, hoće da označi i osobno stanovište. Govoriti o ovoj osnovi isto je što i naći se izmed djavila i duboka mora. Na jednoj strani jedna mrzka osnova, za koju on radi svojih nazora o borbi i razvitku naroda ne može glasovati, bar ne kako je predložena, a na drugoj sjrni ljuta potreba, koji hrvatski narod u Zadru čuti, da nadje izlaza iz nesnosnoga stanja. Uzprkos protivnosti ovoj osnovi, glasovao je i u prvom čitanju i odboru, a da tako omogućiti razpravu u saboru u uzrocima, koji su do ove osnove doveli. Pradabčivanja [Salvia pak najvećma ga ponuška da uzme rieč. S talijanske strane htjelo bi se igrati liberala u ovom poslu, a Hrvate označiti reaktionerima. Tu neistinu, tu masku treba potrgati. Ako je do ove osnove došlo, nije kriva austrijska vlada i njezine namjere, nisu krivi Hrvati, nego upravo stranka, kojoj Salvi pripada.

Narodna duša napunila se gorčinu i u svojoj samoobrani traži od zastupnika i ovakove zakone. On će ipak glasovati proti, uza sve iztaknete okolnosti, jer on ništa ne drži do političkih i ne policijskih zakona. On vjeruje u borbu, u svjest i snagu narodnu, koja mora i bez ovog zakona pobediti.

Biankini. Bila je želja i namjera Hrvatske stranke, da današnja razprava prodje mirno

i dostojanstveno i da ne razdražuje političke strasti. S toga se je s naše strane govorilo najumjerenije. I premda je svakomu od nas srce krvralo promišljajući što se u Zadru od više i više godina Hrvatima događa, ipak s naše strane nije pala ma baš ni jedna rieč uvredljivi ili provokatorna. Mi smo znali razlikovati ulicu od mirnih građana. Promišljali smo, da je bolje i u ovoj prigodi mirno postupiti i dokazati našim protivnicima, da nas pri glasovanju ove zak. osnove vode samo plemenite namjere snošljivosti i mira. I zbilia što mi hoćemo ovom zak. osnovom? Hoćemo da Hrvati zadarski, i ako u manjini, slobodno i mirno budu mogli razvijati se, a da ne treba da stavljaju na pogibelj svoj život svaki put kada hoću da o sebi dadu znaka žive. Gosp. zastupnik Salvi imao se je riečve oboriti na obćinu zadarsku, koja je za preko 30 godina, pod pritiskom ulice, zbrabila svoju autonomiju na tlačenje zadarskih Hrvata. Ako se ima kakav prigovor učiniti zemalj. odboru, to je da se ponešto kasno sjetio da prikaže ovu zakonsku osnovu i da je preveć na dugo trpio, da obćina glavnog grada zemlje tako ružno zlorabi proti Hrvatima povlastice obćinskoga zakona.

Talijanski ne ustaju proti ovoj osnovi, jer im je tobože na srcu občinska autonomija, već za to što, ona može osigurati miran razvitak političkog života i zadarskim Hrvatima.

Granić upravo za drzovitost, kada Dr. Salvi hoće da prispodabja periodične nerede zadarske sa riedkim i sporadičnim neredima, koji se kadkada događaju u Dalmaciji.

Gosp. zast. Salvi u ovoj ekseptoraciji spomenuo je: neprežaljenoga našega vodju Miha Klaića. Ali ime ovoga odličnog muža, koji zaslužna i za sam grad Zadar, u istima D. R. Salvia prava je profanacija. Neće spominjati, kako je talijanska stranka vriedjala D. R. Klaića dok je živ bio — dosta je naglasiti, da je prezirni naziv „Marko Bruto“ bio salonski koplemenat pravu obćinom prostačkim pogrdama, kojima je štampa stranke D. R. Salvia i drugoga obispala toga zlatnog čovjeka — ali ima još nešto što je uprav divljački i što karakteriše tu stranku. Sumišljenici D. R. Salvia ne oprostite Klaiću ni posebne njegove smrti, te i njegov sprovod htjedose obezličiti neprostočnim demonstracijama.

Kada ovako stvari stoje — onda gospoda od talijanske stranke nemaju prava da se ovdje tuže i da još iznose kojekakove prispodobne. Radje neka šute i neka se stide!

Zilotto opaža podpredsjedniku Tončiću, da razbijanje blagajna nije pronašlo u Trstu državno redarstvo nego obćinsko u Zadru. Izriče, kako bi uvedenjem državnog redarstva pao mnogo već teret na sela Arbanasce i Crno. Zašto zemaljski odbor nije upotrebio ona sredstva, koja je spomenuo Č. Srzenčić? Zašto nije mogao udariti globe upraviteljima, svrgnuti načelnika, do potrebe raspustiti zastupstvo? (Biankini: Jer vas vlada brani! Zemlj. je odbor bio predložilo, ali vlada nije dala!) Mogao je bar svrgnuti načelnika! (Biankini: I za to se hoće privola vlada! Vidite, koliko vam dobra hoće vlada! Veselost.) Žali što on kao načelnik nije bio pozvan pred upravno-gospodarstveni odbor, gdje bi bio iznio dokaze, da je redarstvo postupalo najkorektnije. Svi su govornici ovdje napuhivali događaje Zadra. On ih nije nazvao „igračkom dječje“ nego u razmjeru s onim što se drugdje događa. On je imao smjelosti, da osudi nerede i u štampi i u oglasima. On ne bagatelizuje događaj ko što je onaj što se desio s D.rom Masovčićem. Svakako treba uvažiti uzrujanost duhova u onoj prigodi. Jer da i nije istinito, što se od nekih svjedoka tvrdi, da je D. r. Masovčić prvi podigao štap (Bućni prigovori) — mogao je biti instinktivni gest (Drinković: Vidite, da branite zločin!). Vi ne razumijete ništa! — dosta je to da se ljudi zaborave. Prodan se tuži na nesnošljivost Zadra, a on je najbolji dokaz te nesnošljivosti. Uvijek je bio štedjan, a i bit će i unapried. I poslie nego ga je načelnik Zadra nazvao „esaltatore dei delitti“, moći će miran prolaziti ulicama zadarskim. On mu garantuje. Prodan je govorio o kinežkom zidu, a to župnici čitaju pred pukom, da ga uckaju proti gadu. (Prodan: U tu svrhu vi govorite! Ja govorim iskreno!) Mi nećemo trpiti u Zadru manifestacije, koje nas vriedjaju. (Prodan: I to će na ulicu djelovati kao poticanje! Lupis: A u pokrajini?) Mi nećemo trpiti nasilja. (Marović: Siromašni janjci!) Skupit ćemo svu snagu i riknut ćemo kao ranjeni tiger. (Prodan: Time se mase sugestiraju! Predsjednik zveni.) Ako hrvatska nasilja prosliede, govornik i njegovi prijatelji, koji su se dosle izlagali prigovorima radi umjerenog držanja, stupit će na čelo građana, da brane talijanstvo Zadra proti bilo komu. (Drinković: To bismo mi želili! Prsi a prsi!) Onda će se osjetiti, da smo djelovi onoga naroda, kojemu je u povjesti slava ostala radi „pet milanskih dana.“

Salvi, za lični čin, odgovara Biankinu, da on nije njutros uvriedio nikoga. Zar bi zastupnik Starogradna htio, da nas se zadavi, a da mi ne

Lupis. Govori o izseljeništvu, za koje kaže da se Vlada vrlo malo bavi, dok bi to morala biti njena dužnost; to bi imala činiti i zemlja. Govori o prilikama u kojima se naši izseljenici nalaze, osobito oni u Americi, gdje ih ima mnogo. Govori o austrijskim konsulima, koji da se za naš biedni narod malo staraju; a ne poznaju ni njegov jezik. Bila je u zadnje vrijeme u Beču anketa za izseljivanje i govornik je u njoj učestvovao; ali tu se nije govorilo, kako se on nadao, o sredstvima da se pomogne izseljenicima, nego o nagradama plovidbenim društvima za prijevoz ove jadne čeljadi.

Govori o austrijskoj trgovini i kako se dižu poteškoće njenom razvoju. Navodi primjer Italije, koja do pred 30 godina nije ništa izvozila, dok je sada između prvih glave izvoza. Za našu pak trgovinu dalmatinsku nema pogodnosti nikakve, sve su carine velike; ne smijemo udariti nikakav namet na uvoz austrijske robe u našu zemlju i gradove, pa dok nas ovako dave, treba da plaćamo skupo proizvod njihov. Nikakvih polakšica nemamo.

Prešli na škole. Čudno je da naša zemlja ima na primorju škole, u kojima se ništa o pomorstvu ne uči. Ali i škole, u unutrašnjosti zemlje ne odgovaraju. Preporuča Saboru da primi sljedeće dvie resolucije!

Sabor Kraljevine u Dalmaciji pozivlje č. k. Ministarstvo trgovine, da bezodvlačno naredi podčinjenim organima podnesenje izvoda u poslu „Prvog dalmatinskog zadružnog košava u Korčuli“, te se obraća molbom istome da početkom iduće godine, prama obećanju obiskri spomenuti košav potrebom mašinierom i alatima. Pozive se Visoka Vlada, da na obali a Korčuli postavi jedan „derriet“ za oblaščavanje iskrcavanja kamena iz malih ladja i ukrcavanje u parobrod.

Salvi i Trumbić se sporazumljuju glede nekijh izraza.

Mihaljević. Govori kako ima u Dalmaciji silan broj zapuštene i pokvarene djece i kako je prieka nužda, da se podigne zavod za prisilni rad i popravljivaicu mladeži. Troškovi za ovu ustanovu morala bi i država priznati svoj dio. Preporuča odnosnu resoluciju!

I. Sabor Kraljevine Dalmacije priznaje potrebu da se ustanovi zavod za prisilni rad te za popravljivaicu zapuštene i zanemarene mladeži u Dalmaciji.

II. Nalaže se Zem. Odboru, da zatraži državni doprinos za utemeljenje ovakova zavoda u smislu § 2. zakona 24/5. 1885. L. O. Z. br. 90.

III. Nalaže se Zemal. Odboru, da dade izraditi potrebitne osnove i financijske predračune te da sastavi pravila za ovakav zavod i da sve to prikaže Saboru na razpravu redovitom zakonskom osnovom u nastajnom zasjedanju.

Govori zatim o velikoj skupoci, koja vlada u Dalmaciji uoče, a osobito u Spljetu. Kuće se danas vrlo malo grade, jer zapadaju 30% više nego prije. Od nestašice kuća trpe najviše državni činovnici, te da se njihovim teškim prilikama doskoči predlaže ovu resoluciju.

Pozivlje se Visoka Vlada, neka isposluje od Ministarstva, da državnim činovnicima u Spljetu bude doznačna aktivitetna doplata II. razreda.

Mitrović. Čita jedno pismo u kojemu se pripovijeda, kako je jedan puipalni sudac učinio teško zlodjelo. Radi ovoga učina bio bi govornik morao poći na prizivno sudišće, ali nije pošao, znajući kako tamo vlada strišan protekcionizam. Govori kako se sada na sudovima sve brzo rješava a kako neki sudci neće da na brzu ruku otrse, posle, samo da ih se oslobode. Njeki su radi tobožnjeg razvlačenja progonjeni; samo nisu oni koji uživaju protekcionizam. Navodi nekoliko primjera. Govori kako ima i sudaca, koji pišu njemački, čak i onih koji financiraju osude. (Poricanje u sabornici). Nama trebaju čestiti sudije. Govori o prilikama u Boki Kotorskoj i kako su nesnosne radi velikog broja detektiva. Tražu se u Boki butovnika nema. Uoče Srbi su najnesretniji narod; oni su zastupani u nekoliko Parlamentu, rasciepanji su, nevoljni su, pa s toga ne bi se imalo uzeti za pobunu svaki njihov najmanji pokret.

Dulibić za stvarni izpravak. Kaže da je zast. Mitrović generalizirao, da sudci gledaju da trse posle kako god izpalo, jer nemaju volje da rade. Istina je da oni trse brzo poslove, jer tako je danas dužnost, ali paze u isto vrijeme da savjestno budu posli rješeni.

Predsjednik prekida sjednicu u 1 1/4 s. Nastavit će se posle podne u 5 s. i pol.

Večernja sjednica.

Predsjednik nastavlja sjednicu u 6 sati. Millić predlaže da se obća razprava zatvori. (Većina).

Prešli se na posebnu razpravu.

Katnić odgovara zast. Bakotiću, kako tajnik občine Skradinske, koji je bio rješeno od službe, bijaše u istinu zaslužio ovo kaznu.

Čingrija, izvjestitelj financijskog odbora, kaže da je položaj izvjestitelja u ovoj razpravi vrlo mučan, jer se govorilo o svućenu, pa bi trebalo biti enciklopedista, a to govornik kaže da nije. Svakako, a to je glavno, predračun je mučke nadjen u redu. Što je zast. Knežević rekao o položaju u Dubrovniku, to je prava istina. Ne zna jeli se Dubrovniku držao ovaj concilium, da se ustanovi, koji su Srbi dubrovčani najpogibelniji. Ali ni u Dubrovniku ni u Dalmaciji nema pogibelnijih građana. Zast. Lupis, koji dobro poznaje prilike naših izseljenika u Americi, iznio nam je živu sliku onih nevolja; red je sada da se Vlada zauzme za tu našu nevoljnu čeljad.

Predlaže da se predje na posebnu razpravu. (Primljeno).

Radić predlaže:

Da se naslov XII potrebštine prama zaključku već prihvaćenom pri razpravi o školskom proračunu za ovu godinu i ukinuću iznosa od 18.000 kruna za kotarske učiteljske konferencije, snizi od 768.139 na 750.139 kruna. Usled toga sveukupna potrebština, predložena u iznosu od 2.185.077 kr., obaljuje se na 2.167.077 kruna, a mjesto predviđenog manjka od kr. 1477, izpada u proračun zem. zaklade za god. 1909 višak od 3.230 kr.

Čingrija izvjestitelj, čita naslove potrebštine.

Na V. naslovu: Ukonačivanje, 1. Oružništvo: Biankini U kratko obrazlaže i preporučuje Saboru razne resolucije izmedj kojih i ove: Sabor Kraljevine Dalmacije izražuje želju Vladi Njeg. Veličanstva, neka čim prije prikaže na ustavno pretresanje zakonsku osnovu, po kojoj bi kraljevine i zemlje zastupane na Carevinskom Vieću bile oproštene doprinosi troškovima za ukonačivanje oružništva, te bi unapried te troškove samo država namirivala.

Sabor Dalmatinski izjavlje želju Vladi Njeg. Veličanstva, neka se zauzme u svrhu, da naredi da unutrašnji uredovni jezik kod c. k. žandarmarije u Dalmaciji bude hrvatski ili srbski.

Sabor Kraljevine Dalmacije izjavlje želju Vladi Njeg. Veličanstva, neka se čim prije započne gradnja željezničke pruge, koja će spajati Zadar sa željeznicom Knin-Spljet.

Sabor Dalmatinski izjavlje želju Vladi Njeg. Veličanstva, neka se zauzme u svrhu, da vanjski i unutarnji uredovni jezik kod c. k. željezničkih ureda u Dalmaciji bude hrvatski ili srbski.

Sabor Dalmaciji izjavlje želju Vladi Njeg. Veličanstva, neka tako zvani principom put, koji vodi iz Zadra uzduž mora na Šibenik, i koji se stere preko cila četiri sudbena kotara, bude na vladine troškove popravljen i proglašen državnim.

Daje se nalog Zem. Odboru, neka stupi u pregovore sa c. k. Vladom u svrhu: a) da doznači stalnu državnu pripomoć Sanatorijumu dr. Račića i dr. Marinkovića u Spljetu, s obzirom na veliku njegovu korist za Dalmaciju i za inostrane putnike, koji našu zemlju posjećuju; b) da prouči pitanje, kako bi i Zem. Zaklada tomu eminentno umanitaranom zavodu, koji služi na čelu svoj Dalmaciji, pritekla u pomoć; c) da o ovom nalogu izvjesti u dojdućem saborskom zasjedanju.

Sabor Dalmatinski izjavlje želju c. k. Vladi, neka pri c. k. graditeljskoj i umjetničkoj školi u Spljetu ustroji keramični odsjek za unapredjenje domaće lončarstva.

Sabor Dalmatinski izjavlje želju c. k. Vladi, neka što krepeče zaštiti domaće maslinovo ulje protiv uvoza ulja od „doutsas“ ili „Soas“ iz Mandžurije.

Primaju se svi naslovi od V do XIII. na XIII. naslovu: Učione.

Trumbić. Govori o potrebi, da se u Srednjem selu na otoku Šolti podigne jednorazredna pučka škola.

Pozivlje se c. k. školsko pokrajinsko Vieće, da nastajnom školskom godinom osnuje jednu jednorazrednu obću pučku školu u Srednjem selu na Šolti, te se daje nalog Zem. Odboru, neka se postara, e da se ovaj zaključak izvrši.

Prihvaćeni su naslovi od XIII do XVI.

Marović. Govori o štetama što su nanesene nekim selima Sinjske občine, te moli da bi Sabor primio ovu resoluciju:

Sabor Dalmatinski izjavlje želju c. k. Vladi, da se obzirom na veliku elementarnu nesreću, koja je zadesila zadnjih dana odloške Hrvatske, Petrovlje, Satrić, Maljkovo, Dabar, Laktac, Zastok i Vučipolje, priteče u pomoć onome pučanstvu i to javnim radnjama na putevima ili upotrebljenjem inih oskuđnijih sredstava.

Čingrija, izvjestitelj, kaže da ne bi ništa ima da opazi; sve su resolucije opravdane. Samo što se tiče resolucije zast. Biankini o barutani u Lapadu mora i on dodati, kako je občina Dubrovačka jednoin zamolila da se je prenese na drugo mjesto, i kako je vojnička vlast odgovorila da bi i ona bila na to sklonu, ali samo kad bi občina preuzela na se sve troškove i sagradila novu barutanu. Občina bi se jamačno upropastila, kad bi to učinila. Podupire Biankinovu resoluciju.

Na glasovanju prihvaćene su i zadnje stavke potrebštine pak one pokrča, većinom glasova.

Predsjednik stavlja na glasovanje prikazane resolucije. Sve su primljene, osim one zast. Mihaljevića, od koje su primljene prve dvie tačke, dok treća pada.

Knežević saobćuje Saboru da je zast. Mitrović istupio iz srbskog kluba. Govornik to saobćuje s namjerom, da Sabor ne misli da srbski klub odobrava ponašanje zast. Mitrovića u današnjoj razpravi.

Predsjednik zatvara sjednicu u 9 s. 15 č. i uriče nastajnu za petak u 10 s. u jutro.

Sjednica 15. listopada.

Predsjednik dr. Ivčević otvara sjednicu u 0 sati 40 č. prije p.

Podnose se upiti na Vladu, t. j. nakon Biankina.

Prodan o pitkoj vodi u Preku; o gradnji puta na Ugljanu; o ekonomnim prilikama kolonasa; o jami za smeće u Sutomišćini i Poljani; o luci u Kalima; o novoj crkvi u Preku; o parobrodarskoj pruzi Zadar-Kali; o gradnji gata u Luci; o bunaru u Zaglavi; o postupanju porezne vlasti u Pagu; o potrebi vode u Vinjeru; o uređenju Znanovice.

Dulibić o nadoknadi odlomku Pagu obč. prireza izplaćenih za soline; o pristajanju u Šibeniku parnih brodova Gausch i Hohenlohe; o postupanju upravitelja i liečnika kot. bolešničke blagarišnice u Šibeniku prama radnicima; o stanju župne crkve i kuće u Konjevratima.

Drinković o uređenju luke Vučigradja; o kolnom putu Miš-Madunić; o dozvoli kućarenja Lovrečanima.

Mladinov o zakupu radno za školsko pokućstvo u Makarskoj; o tuberkulozi u Kaštel-Sušurcu; o župničkoj kući u Igranima; o oskuđici pitka vode u Imotskoj krajini; o dogradnji puta Vrgorac-Osovine; o uređenju potoka Turija; o gradnji nove župne crkve u Kristalicama.

Matulina o ožučkim radnjama u Istri, na otoku Škardi i o postaji za ribanje srdjela na Škardi i Tramerki. Još podnose upite Tresić, Kunjašić, Zillette, Simić, Vuković, Szentić, Knežević, Smrkinić pa Šimunčić.

Šimunčić o gradnji groblja u Dolcu Dolnjem; o osnovi za ustanovu nove občine Poljčke; o stenaniji župskim zamjenicima, te

Drinković o denuncijama proti stranci prava u Makarskoj.

Prodan. iznosi ovaj predlog: Daje se nalog zem. odboru, da u dojdućem saborskom zasjedanju, dogovorom sa c. k. vladom donese zakonsku osnovu za proglašenje občinskog puta Smilčić-Novigrad predjelnim.

Namjestnik Nardelli odgovara na razne upite.

Namjestništveni podpred. Tončić odgovara na 50 upita.

Prešli se na dnevni red.

I. Izvještaj naročitoj odlogu, s kojim podnosi adresu za Njeg. Veličanstvo.

Millić čita izvještaj, kojim se prporučuje Saboru na prihvata adresu slozena po saborskoj većini.

Iza kako je u krako obrazložio razne tačke adrese, preporučuje Saboru da je prihvati kakva je; jer odgovara pravom s anju i potrebama zemlje.

Prodan Stranka prava je već u Odboru iznela svoju posebnu adresu, u prvom redu s razloga državnog prava, a u drugome za to što u pravu većine i ekonomska i druga pitanja bijahu nedovoljno razvijena. Klub stranke prava misli, da volja i pravo naroda u adresi moraju biti odlučno i jasno izjavljeni. Mi se nalazimo u osudnom času za život našega naroda; u ovom času svaka je neizvjesnost pogubna, jer našim protivnicima pokazuje našu slabu stranu.

Za to je pravski klub sastavio adresu u tom smislu. (Doniesmo je u prošlom broju. — Ured.)

Mi u ovom nacrtu adrese odbijamo svako tutorstvo Njemaca i Madjara; nijedan dio naše zemlje ne trpi tudjeg gospodstva, mi zahtevamo za se pravo samoodlučivanja, i tražimo da s: to pravo podpuno ostvari sada, kad se radi o definitivnom preustroju na jugu Monarhije.

Preporučuje Saboru da usvoji pročitanu adresu.

Salvi izjavlje u čemu se slaže, a u čemu ne glede adrese.

Bakotić. U govoru i nacrtu adrese pravaš predvadjuje misao Hrvatskog državnog prava. Polazna tačka njihovih razlaganja osniva se na prvom ocienjivanju državnog prava glede Bosne. Prodan istovijetuje državne pravne interese sa privatnom pravnom interesima, te misli da zakoni koji urede za jedne vrijede i za druge. Kad bi tako bilo, Prodan ne bi mogao držati državno pravne govore, već jedino čitati misu u crkvi Sv. Simuna. Državno pravo vrijedi toliko koliko snaga koja iz njega iziče. Govoreći o aneksiji Bosne i Hercegovine, kaže da je bivši njemački kancelier Bilitovrekao u Reichstagu da je politika austrijska na Balkanu njemačka politika i da odgovara njemačkim interesima.

To je isto mišljenje izjavio i novi njemački kancelier Bethmann-Hollweg. Glas o aneksiji Bosne bolno je odjeknuo u našim srcima. Pravaš podigloš pomisao o kooperaciji, ali je ta pomisao jedino izvediva, ako jedna strana priznae i drugoj da pravo za sebe vindicira, ako su im tuđe i radosti zajedničke. Vi možete od nas sve zahtijevati, samo ne to da uzmemo srce i pamet našu pa da ih bacimo pred vas, da vam služu za stranaku reklamnu, dok sami ne znate kuda ciljate. Pravo je etimadno rekao pravski govornik, da se mi rado razmećemo slobodom a da inače uvijek vladi robujemo. Srbi ne mogu nikako pristati uz načela izražena u adresi pravaške stranke.

Predsjednik prekida razpravu i sjednicu u 2 sata podne, te javlja da će se sastati u 5 i pol pos. podne.

Upiti zastupnika dr. Dulibića i drugova na c. i k. vladu.

O neurednostjima kod c. k. kotar. bolešničke pjeznice u Šibeniku.

Dižu se mnogobrojne opravdane tužbe proti kotarskoj bolešničkoj pjeznicu u Šibeniku. Tu se postupa pristrano i na nečovječni način proti radnicima. Ako se koji radnik prijavi bolestan, tjera ga se na posao prije nego li ozdravi, ako koji radnik postane za rad nesposoban, on je propao čovjek, jer su riedki slučajevi da što dobije; ako se koji radnik razboli tako, da ne može poći u „ambulancu“ blagajničkog liečnika, siluje ga se da tamo dođe pa makar i propao.

Ovdje čamo tomu na dokaz napomenu i samo dva slučaja; Radnik Živko Delić u nekoj prepirci ostao je ranjen na glavi, te je za vada postao nesposoban za radnju. Liečnik kot. pjeznicne u Šibeniku i istodobno osiguravajućeg zavoda proti nezgodam, ne htjede mu izdati propisane svjedočbe, jer da se ne radi o nezgodi. Uzalud mu je bilo predloženo da nije on pozvan da sudi da li se radi o nezgodi predviđenoj po zakonu za osiguranje radnika, jer da će o tome suditi obradniči sud zavoda u Trstu, no da je njegova dužnost samo prikazati bolest onako, kako ju je on diagnostirao, to ipak liečnik ne htjede dati tu svjedočbu, tako da je usljed ovoga držanja liečnika pjeznicne i upravitelja iste, koji je liečniku povladjivao, bilo oštećenom radniku nemoguće udovoljiti uvjetim zakona redovite prijave nezgode u roku od mjesec dana, te je ovaj izgubio svako pravo na naknadu, dočim dok je zdrav bio, plaćao je redovito pristojbine.

Zorić Luka Šimin radnik kovač u Crnici kod Sufile, obreže ruku i prikaže se upravitelju pjeznicne g. Grimanu u sriedu dne 29. rujna t. g. Liečnik ga pregleda, zaveže ranu, te mu naredi, da svaki drugi dan dođe da mu se promieni oboj. Radnik se prikaže u petak na 1. t. mjeseca, liečnik ga pregleda i izjavi, da može poći na rad. Radnik podje u subotu u jutro na radnju, ali pošto je bio vezane desne ruke, nisu ga primili, jer nije mogao da radi. Povrati se liečniku pjeznicne dr. Caci-u u pratnji svoga oca, ali on obadvoljno izjere. Kada je otac toga radnika vidio koja se nepravda nanaša njegovom sinu, prijavi se za zaštitu upravi radničke zadruge, pošto je njegov sin član iste. Jedan član uprave povede radnika do društvenog liečnika dr. Grge Bogića neka ga pregleda, jer se nije htjelo intervenirati prije nego li se uprava uvjeri, da li je taj radnik sposoban za rad. Liečnik zadruge dr. Bogić pregleda bolestnika te izjavi, da nije sposoban za rad i da se hoće više dana za liečenje. Tada se isti član uprave obrati na upravitelja g. Grimana, moleć ga uljudnim načinom, da mu kaže zašto se ovaj radnik šalje na rad, kad nije ozdravio. To je bilo na putu, te mu g. Grimani odgovori da sada nema, neka dodju u ured, da će mu kazati. Ista poslie podje član uprave podje sa radnikom i njegovim otcom do ureda. Tu je čekao preko sata a upravitelja ne ima, Dodjali čekati, te upita prisutnog pisara, bili mu on znao kazati dalo taj radnik mora na radnju. Pisar pogleda knjigu te nadje ubilježeno, da je radnik otpušten kao zdrav s danom 3. t. mj.

Dne 2. t. mj. u jutro u 11 sati podje isti član uprave do g. Grimana, da se uvjeri, da je zbija tako, ali mu g. Grimani odgovori, da on njemu nije dužan kazati ništa (dan prije pozivlje člana uprave u ured, drugi ga dan šalje ča).

Član se uprave udalji i pozove još dva druga iz uprave, te sva tri podju na pritužbu kod savjetnika upravitelja kot. poglavarstva Josipa viteza Rešetara. Gosp. savjetnik poslie nego ih je saslušao zadovoljio je rečenju gospo kolidu i naredio drugo liečničko pregledanje i to po g. dr. Braunu.

Dr. Braun nadje ozledu na ruci, za koju treba desetak dana liečenja. Ozleda se nalazi medju zglobovima kažiprsta i srednjeg prsta desne ruke, te se nalazi u prvom stadiju zarasčenja, najmanji rad (a radnik je kovač) može prouzrokovati, da se ozleda otvori i infecira, a onda posljedice?

U jutro 4. t. mjeseca primi dr. Bogić dopis bolešničke pjeznicne podpisan od Grimana, kojim mu javlja da mu šalje na liečenje Luku Zorića i to s razloga, što ga je liečnik pjeznicne dr. Caca našao sposobnim za rad, dočim ga dr. Braun našao nesposobnim za više dana.

Ova dva slučaja dovoljno svjedoče o nesnosnim prilikama, koje vladaju kod bolešničke pjeznicne u Šibeniku, čija uprava ne biva birana kako zakon propisuje od poslodavca i radnika, te je nužno da se i u tom pogledu uzpostave normalni, zakoniti odnošaji.

smijemo ni vikati ni reagirati na protuslobodarski čin? Častni Biankini kazao je, da je ime Klaić u govornikovim ustima provokacija. Odbija nedostojne rieči. (Prosvjednik zvon.) Očekuje, da će Biankini povući mizki značaj svojim riečima. (Biankini: Povucite prije vi, pa ču i ja!) Kad je uroz cik. Klaić, govornik je u ovom saboru izrekao rieči pohvale, koje je popratio jednodušni pljesak.

Marović bi htio uneti notu mira i ljubavi u ovu razpravu, koja je dosegla do vrhunca uzrujanosti. Riečima č. Zilotta o slobodi ne bi moglo biti prigovora, kad bi se radilo o slobodi namjenjenoj jednakim svim građanima ovoga grada kô i pokrajine. Ali ovdje se zabranjuje djeci, da govore jezikom svoje majke. Na rodnom topragu ne smiju da dišu na da narodnim životom žive. Neka kažu Talijani, što bi oni učinili u našem položaju. Očiti je to znak da kuća gori i da je nužda otezi pogibeljnu pušku iz nevištih ruku. Štampa je naša sugerirala neke druge ljekove, n. pr. da se prenesu pokrajinski uredi iz Zadra u koje drugo mjesto Dalmacije. Ali te mjere nebi pogodile krive nego pravde. Platili bi ljudi koji ne učestvuju u demonstracijama, oni bi bili uništeni u svom ekonomskom bivstvovanju, a ulica ne bi bila kažnjena. Talijani bi htjeli da nam svojom kulturom i robstvom nametnu, da im nekakovi sužnji budemo. Gospoda upravitelji zadarske občine imali bi biti harni i odboru i saboru u vladi, ako ova osnova bude provedena. Imao bi im se veliki kamen odvaliti s gradi. Zadrani su u pokrajini kô kaplja u moru, a ikak uživaju imunitet. Da se takav imunitet priskrbi zadarskim Hrvatima, trebalo bi ih sve izabrati zastupnicima ili da kroz cik godinu zasieda naš sabor (Veselosť), jer je govornik opazio, da je Zadar najmirniji grad u doba saborskog zasjedanja! On se upravo divi, kako je ulica u Zadru organizovana. Kad se hoće demonstracije, sve plane; kad se neće, onda je uzoran red. Neka nevidljiva ruka ravna time. Srbima zamjera na postupanju. Ovdje u Zadru, kako čuje, nema nikakove razlike u narodnom pogledu između Hrvata i Srba. Oni, može se reći, žive jednim društvenim životom. Talijanska batinu nisu pale na sama hrvatska ledja nego i na srpska.

Potanko se za tim bavi slučajem Masovića. Bavi se na koncu redarstvom grada Zadra i spominje kako sudbena vlast mora mora da postupa profi njima radi zlorabe vlasti. Za to nalazi da je ova zakonska osnova opravdana i da su razlozi zemaljskog odbora temeljiti.

Biankini, za lični čin i stvarni izpravak, odgovara Salviu.

Mitrović, za lični čin, veli da je on polazio sa većim stanovišta, kad je zadarske dogodaje nazvao malenkostima. Državne policije i onako ima dosta po Dalmaciji.

Szrentić, za stvarni izpravak odgovara Maroviću, da je krivo shvatio njegove rieči. (Marović: Svakako nehotice!) O globu on nije govorio, nego o primjeni § 108 O. P.

Prodan, za lični čin i stvarni izpravak, odgovara Zilotti, da ako je u ove tri godine toliko zločina prekršaja o zadarskim neredima bilo prihvateno, to nije zasuga obć, redarstva nego oružništva. I on je više puta bio predmetom divljih napadaja. God. 1906 porabizaje mu prozore na fiskari i spremali su se da ju zapale. God. 1907, poslie izbora, oružništvo je po ciele noći stražarilo izpred njegova stana. Dogodilo se je, da su Talijani provaljivali i u kuće. Spominje slučaj, kad su provalili u kuću g. Königa, da sprieče njegovu kćerku, koja je na glasoviru izvadjala našu narodnu himnu. Poslie izbora morao je stajati kući, kô utamničen, jer šetati vani značilo je izložiti se uvredama i tvornim napadajima. Zilotto je rekao, da njega puk ljubi i napao je na župnika. A govorniku je poznat slučaj jednoga župnika iz okolice, koji je omrazio selu za to što je spriečio da seljani provalje u grad i osvete se na uvredama, dobaćenim njihovim ženama. Govornik bi želio, da Talijani steku ljubav našega puka, a to mogu jedino ako ga budu smatrali ravnim sebi i ako budu poštovali njegova prava.

Dulibić, za stvarni izpravak, odgovara Salviu, koji je kazao, kako je u Šibeniku pred mnogo godina jedan redar ubio jednoga čovjeka, da je to bio doista žalostan dogodaj, ali ne u svezi s bilo kakvim neredima. To bijaše sukob između medj dva naša čovjeka. Istina, g. 1906 bilo je izgrda u Šibeniku, koji se moraju osuditi, ali to bijaše posljedica velike uzrujanosti uslied napadaja na Hrvate u Zadru. Nije došlo do nikakovih zločinova. Ljudi na občini nastojali su, da se čim prije uzpostavi red.

Katnić, izvjestitelj zemal. odbora, odgovara Dru Zilotti, da politička sloboda sastoji u tomu, da državno društvo ne bude ovisno od čije samovolje nego od volje cjeline, podignute od zakona. Sloboda inače shvaćena bila bi razuzdanost i dovela bi do prava jačega i do bezakonja. Odgovara Dru Čingriji, da ovo isto može

primieniti i na stegnuće onih grana obč, autonomije, gdje je dokazana absolutna nemoć občine.

Prama sveobće poznatim dogodajima, svišno je dokazivati, da u Zadru gospoduje svemoguća ulica. Zemaljski odbor kao neposredna nadležna vlast občini počamši još od g. 1806, najenergijniji posreduje, a da ju sredstvima, kojima on zakonom raspoláže, skloni na vršenje dužnosti, ali odborovo nastojanje pokazalo se je uvijek bezuspješnim. A boljeg uspjeha nije postiglo ni namjestništvo.

Nada, bi se da bi se zadarske prilike mogle poboljšati, odveć se je brzo izjalovila. Uličarski izgredi ponovili su se većim mahom u prvj prigodi, a da i ne spominje manja zadrživanja vriedjanja i zlostavljanja Hrvata, koja su neprestano na dnevnom redu. Prema tome nebhdna je nužda, da se ovom opasnom i groznom stanju stvari u Zadru učini odrešito i bezobzirno kraj. Zemal. odbor odzavao se je dužnosti, nametnutoj mu saborskim zaključkom, upotrebivši jedino uspješno sredstvo, kojim raspoláže profi sveobće tuženim zadarskim prilikama.

Dr. Tresić. Razprava je postala žestoka i prilično dosadna; s toga bi najvolio ne govoriti, ali kao referent mora reći nekoliko rieči, tim više, jer ga je častni Zilotto potegao za jezik. On reče, da se nitko od nas nije ni usudio odgovoriti na prvi njegov govor, jer ga nismo mogli razumjeti, pošto da je bio preveć abstraktan. Čast njegovoj abstraktnosti, ali ja ću mu odgovoriti sa jednim konkretnim razlogom, koji vriedi više nego tisuću abstratnih oblačnih razloga. Govornik ironijom slika, kako su ga zadarski Talijani nemilo izprebijali, prigodom izleta Zagrebčina na odrkriće Gundulićeva spomenika. Bilo je stotina junaka na jednoga samoga. Junaci pobješko samo kada sinuše žandarska bajuneta.

Valja mu naglasiti, da je vlada predložila klubu Hrvatske stranke već prije dvie godine uveđenje državne policije. On se je sa svim spomenutim dokazima talijanske kulture, koji mu se štapovima usjeklo u pamet, ipak najenergijnije oprô toj policajnoj mjeri, kao i čilav klub Hrvatske stranke. Bili smo dakle do skrajnosti liberalni. Sama gospoda s talijanske strane sile nas na ovaj neugodan korak. Na njima je dakle krivnja, koji preu su znali, što nam vlada predlaže i što odbismo, ipak ne znadoše zauzdati ulicu.

Govornik polemizuje sa Krekićem, osvvrće se na Bakotićeve govor i na koncu kaže, da mu je ovaj zakon oduran kao svaka policajna mjera. Volio bi po junačku, kako hoće Zilotto, obračunati s protivnicima osobno. Ali neka budu dva na jednoga, ali ne sto kao što sada biva; i pošto tomu nije moguće izbjeći, pošto su naša djeca izložena batinama, to je jedini razlog, koji je mogao sklonuti, da kao referent u ovom zakonu predloži, da se predje na posebnu debatu.

Salvi predlaže poimenično glasovanje.

Predsjednik pozivlje da zastupnike. „Da“ odgovoriše zastupnici: Biankini, Borčić, Brajković, Čingrija, Dulibić, Katnić, Kulišić, Kunjašić, Lupis, Machiedo, Marović, Radulica, Medini, Mihajević, Milić, Mladinov, Matić, Radimiri, Simić, Simunić, Tommaso, Tresić, Trumbić, Vuković i Zafra; a „ne“: Bakotić, Baljak, Giljanović, Knežević, Krekić, Mitrović, Pini, Salvi, Smrkinčić, Szrentić i Zilotto. Dakle za to glasovaše 23 Hrvata (pravaši) Prodani i Drinković izdjoše iz sabornice) i 2 Srbina, a proti 5 Talijana i 5 Srba.

U posebnoj razpravi: Čingrija, u svezi s onim što je već kazao, predlaže, da se §. u 1 zakonske osnove doda „privremeno za rok od deset godina“.

Pri glasovanju § 1 primljen je većinom glasova, dodatak Čingrije pada, je su za nj glasovala samo četvorica.

§. 2. prima se većinom glasova. Kod §. 3: Čingrija pedlaže dodatak: „Ovaj zakon stupa u kripost 6 mjeseci nakon dana proglašenja, a gubi svaku moć nakon 10 godina“.

Predsjednik opaža, da ova zadnja stavka sadrži ono isto što je sadržao dodatak §. u 1, što je bilo odbiveno. Protivi se zaključak sabora nečom poprimljenom. Za to ne može staviti na glasovanje nego pri dio.

Čingrija ostavlja predsjedniku slobodne ruke.

Pri glasovanju, §. 3 primljen je većinom glasova, a dodatak Čingrije pada.

Sliedi glasovanje u trećem čitanju. Za zakonsku osnovu glasuje većina. Predsjednik konstata 22 glasa (15 Hrvatske stranke, 1 samostalno organizacije Hrvatske stranke, 4 pravaši i 2 Srbina). Salvi želi, da se konstata, koliko ih je proti. Predsjednik pozivlje one, koji su proti zakonskoj osnovi, da dignu ruku. Javlja ih se samo 9 (Talijana 6 i 3 Srba). Predsjednik konstata, da je proti samo 9. Ostali drugi su ostali pasivni. Salvi prosvjeduje proti tomu. Nastaje buka usred koje je sjednicu zaključena u 10 sati.

Sjednica 13. listopada.

Predsjednik dr. Ilčević otvara sjednicu u 10 sati 30 čas. prije podne.

Upiti na vladu.

Drinković, o župskim crkvama u Jadrtovcu i Grabašići.

Dulibić o prometu na željezničkoj pruzi Šibenik-Split-Knin.

Mladinov o kolosanci Zagvozd-Imotski; o nametima bosansko-hercegovačke vlade na prodavaoce žestokih pića, vina i rakije; o protuzakonitom postupanju iste vlade prama građanima sela Ričica občine Imotske; o bunaru Komšiluka Cere u istom selu.

Biankini o kolnom putu od Mrcina preko vodovode do Nagumanaca; o postupanju kot. poglavarstva u Hvaru u političkim i upravnim pitanjima te o zanikanju dozvolice za ljeranje zidarskog obrta Mati Blaziću u Staromgradu; o pitkoj vodi u občini u Biogradskoj; o vodovodu Vrana-Biograd i čatruji u Nevidjanima.

Kunjašić o gatu u luci Brijesta.

Vuković o pučkim školama u Vrgorskoj krajini; o poštarskim uredima u Źupećima i Oskorušnu; o čatruji u Janjini; o obskrbi vodom sela občine Stonske; o vodovodu u Vrgorcu; o putevima oko Banje-Vrgorac do Hratovlja i Vidonje-Dobranje; o gradnji kot. suda u Vrgorcu.

Simić o katoličkoj crkvi u Nbrovcu.

Matulija o neizplaćenim računima bivšem eksknradu Radošinovaca.

Katnić o malariji u Jezeru občine tješanske radi iskopenih jaruga.

Trumbić o putevima obće Lečevićkoj; o uređenju rieke i presušanju blata u Žrnovnici obćine spljetske; o dieljenju pošte u Postrani i Sv. Martinu; o brozajvom uredu u Lečeviću; o putevima na Šolti; o novoj luci u Sv. Martinu u Postrani.

Prodan o rasporedu poštarskih pruga za Komini; o diobi občinskih dobara u Stafiliću; o željezničkoj osnovi od Zadra do Knina; o prosušenju Nadinskog blata; o brozajvom stanici, obali, pitkoj vodi u Premudri; o putevima od Jasenice do Tribinja; o prislaništu za jesenice; o putu od Raba do Banjola i Barbata; o putu od mosta preko Rastoka u Plini, Pasićini, Strugama i Vrgorcu.

Matulija upravlja upit na zem. odbor o pripomoći otdomku lsta za popravak puteva.

Predlozi.

Prikazani su sledeći predlozi: Mihajević o zajmu do 2,000,000 K na račun zemaljske zadruge za gradnju nove bolnice u Spljetu.

Bakotić o dozvoli učiteljima, da se bave zadrugarskim poslovima i o gradjanskoj školi u Kninu.

Szrentić o izjednačenju učiteljica u berivima sa učiteljima.

Vuković prikazuje sledeći prešni predlog: Pozivlja se vlada dšmatinska da neodvlačno posreduje kod centralne vlade u Beču, u svrhu da ista ne dozvoli ni odobri nikakvo povišenje tarifa i drugih pogodnosti i povlastica na korist željeznice Kočić-Oderbeg, a to sve dok Ugarska vlada ne započne i obavi gradnju željeznice sveze sa daimatinskim prugama od Ogulina i Gospića na Pribudici, kojeasu sveze bile zamjenake poznatim junktum u zadnoj austro-ugarskoj nagodbi.

Predsjednik daje rieč zast. Vukoviću koji da obrazloži prešnost svog predloga.

Prešnost je odobrena. Predlog je zatim primljen bez razprave u drugom i trećem čitanju.

Prelazi se na dnevni red:

1. Izvještaj zemal. odbora o molbi liečnika prvenca i liečnika prvenca ravnatelja za povišenje plaće.

Simić izvjestitelj zem. odbora čita izvješće.

Machiedo govori o škrtošti zem. odbora u svim granama uprave, a najviše na štetu najzaslužnijih trudenjaka. U tom da je odbor sličan austrijskoj birokraciji. Liečnici se ne mogu naći kad god se hoće. Ne govori iz kolegijalnosti, nego iz obzira na bolestnike, koji najviše od toga trpe; jer liečnici koji su preslabo plaćeni ne brinu se puno za njih, te traže drugdje zarade. Potreba je dakle da liečnici budu pristojno plaćeni, da se mogu bolje posvetiti bolestnicima. Preporuča saboru da primi njihov molbu.

Simić kaže, da su plaće pokrajinskih liečnicima bile uređene prama onima pokr. liečnika u Trstu i sabor ih je odobrio.

Nitko drugi ne uzimlje rieč. Stavlja se na glasjanje predlog zem. odbora. Primljen.

2. Izvješće zem. odbora o molbi pokrajinskih liečnika za povišenje plaće.

Simić izvjestitelj zem. odbora čita izvješće koje predlaže da se molba izručí finansijskom odboru.

Machiedo. S istih razloga što je zagovarao molbu liečnika prvenaca, preporučuje i ovu molbu. Kaža da se i za pokr. liečnike zemlja malo misli. Oni ostaju uvijek što su, a rieđko koji da jednom postane vlasnikom liekarne. Kad je zemlja preuzela bolničke liekarne u svoje ruke, prištedila je liepu svotu. Ovim novcem neka pomogne liečnicima.

Stavljen je na glasovanje predlog zemal. odbora. Primljeno.

Predsjednik javlja, da će treću tačku dnevnoga reda donieti kao zadnju, te prelazi na četvrtu:

4. Predračun za g. 1910. pokrajinske zaklade.

Radčić izvjestitelj zem. odbora čita izvještaj i predlaže da se ustupi fin. odboru. Primljeno.

5. Izvješće zem. odbora, kojim se pribuđuje odpis ministarstva financija o osnovi zakona glede oprosta liečne dohodarine od prireza. Simić izvjestitelj zem. odbora čita izvještaj i predlaže, da se ustupi finansijskom odboru. Većina.

6. Izvještaj financ. odbora o sistemizovanju nekih činovničkih mjesta kod zem. odbora.

Mitrović izvjestitelj financ. odbora, čita izvještaj koji popraća ovaj zaključak.

I. Ustanovljuje se kod zem. odbora drugo mjesto računarskog preglednika sa sadašnjim biravima skopčanim sa IX. razredom čina državnih činovnika.

II. Ustanovljuje se treće mjesto odborovog kancelista sa berivima XI. razreda čina državnih činovnika.

III. U odborskoj pisarnici ustanovljuje se jedno mjesto kancelarijskog oficijanta sa berivima, što pripadaju državnim kancelarijskim oficijantima uz analognu uporabu propisa sadržanih u naredbama ukupnog ministarstva od 19. jula 1902 br. 145, 15. jula 1906 br. 141, 26. januara 1907 br. 87 i 24. novembra 1908 br. 236 L. D. Z.

IV. Berivima skopčanim sa drugim mjestom kanceliste, što ga sada pokriva kancelista Benić, pridodaje se i aktivitetna doplata pripadajuća državnim činovnicima XI. razreda.

V. Glede beriva stalnih odborovih poslužnika imaju se analognu primjeniti odredbe koje vriede za državne poslužnike, naročito one zakone 19. februara 1907. br. 34 L. D. Z., 15. septembra 1908. br. 204 L. D. Z. Min. naredba 22. novembra 1900 br. 234 L. D. Z.

VI. Gornji zaključci stupaju u krepost prvim lističima 1910.

Predlaže, da se primi. (Primljeno).

3. Izvješće financ. odbora o predračunu zemaljske zaklade za god. 1909.

Čingrija, izvjestitelj finansijskog odbora, čita izvještaj i predlaže da ga se uzme podlogom za posebnu razpravu. (Primljeno).

Bakotić. Kaže da je ovaj proracun izraz mizernog stanja zemlje. Istina da smo tomu i mi nešto krivi, ali je mnogo kriva Austrijska vlada. Tvrdi da su se Metlici puno više starali za Dalmaciju nego Austrija. Kad je lav Sv. Marka i u našoj zemlji pao, sav je narod, bez razlike, plakao. Francuzi koji su zatim došli u našu zemlju, više su u njem koristili uradili, nego Austrija u sve ovo sto godina. Zato i zahvalnost naša mora biti u razmjeru s blagodatinama. Govornik kaže, da kad bi austrijske vlade nestalo iz Dalmacije, ne bi nijedna suza pala; svi bi se od puste radosti grlili. (Predsjednik opominje govornika).

I mi plaćamo svoj porez i u novcu i u krvi, pak vladi je sveja dužnost da se za nas brine. Na koncu pripovieda potanko o jednoj aferi na Skradinskoj občini, te kako je ova odputila od službe jednog poštenog činovnika.

Knežević. Svakog zasjedanja razprava je o zemaljskom proracunu zgodna da se iznesu tegobe i da se u Vladi probudi svjet njenih dužnosti. Svi su govornici bez iznimke priznali, da se vlada napokon makla i da je stala raditi ozbiljno, ali niko joj nije izjavio podpuno povjerenje. Govornik ipak konstatuje istinu, da je vlada udarila boljim putem, te se nada da će Namjesništvo učiniti, da u Beču bolje otvore oči. Govori o postupanju vlade prama narodnoj egzistencijaciji Srba i Hrvata. Kaže da se jezičnom naredbom doneke riešilo jezično pitanje, ali da je njemački jezik ostao na onom mjestu, koje je dosad zapremao. Govori zatim o drakonskim mjerama političkih činovnika i kako bez ikakvih obzira primjenjuju, Bachovu patentu, kako pljenje bez razloga naše novine. Od ovakova stroga postupanja najviše trpe Srbi u Dubrovniku. Svak zna, da ni državna odvjetaništva ne bi toliko plienila novine, da ne budu kotarska Poglavarstva koja ih na to nagovaraju. Uobće Srbima ne dopušta se da dišu slobodno; svaki njihov najmanji pokret, u kojem god bilo pravca shvaća se kao pobun, kao učin proti državi. Ali Srbi odolievaju ovom tlaćenju; oni će navieće odpraviti.

Radi svega toga dužni smo upitati c. i k. vladu: Zašto se dopušta, da upravitelj i liečnik kol. bolesti pjenice nepravde i nesmi- ljeno postupaju prema radnicima i zašto se po- država u Šibeniku iznimka, da upravitelj biva imenovan od c. i k. političke vlasti?

Kani li c. i k. vladu činiti kraj takovom postupku, a međutim bezodvlačno odrediti da se provedu izbori, e da se izabere redovita uprava pjenice?

O župskoj kući i crkvi u Konjevratima. Još godine 1900. župski ured u Konjevra- tim zatražio je, da se izvede toli nužni poprav- ak župne crkve i kuće u onoj župi koja broji do 2000 duša. Crkva, zvonik i župska kuća na- laze se u takvom trošnom stanju, da prieti po- gibelj osobam. Crkvinarstvo i župnik bili su primorani da obave sami najnužnije popravke. Zato se je crkvinarstvo i zadužilo, te je pra- vedno, da mu se dodje u zasrjet i naknadi utro- šeni potrošak.

Molba je bila ponovljena i godine 1907. nu do sad ni na prvu ni na drugu nije bilo udovoljeno, niti je došao mjerik da stvar raz- vidi.

Da se jednom uredi to pitanje, dužni smo upitati c. i k. vladu: Kani li c. i k. vladu upo- tiliti potrebite izvide i odrediti, da se obave toli nužni popravci župne crkve i kuće u Ko- nejvratima i da se naknadi onom crkvinarstvu već učinjeni potrošak za koji se je moralo da zadruži?

Iz grada i okolice.

Zabava u „Hrvatskom Sokolu“ od ne- djele u večer uspjela je i protekla najbolje. Prostorije bijahu uprav pune, te se već te ve- čeri odmah vidjelo, da se našem Sokolu hoće šireg polja, a tome će se naravski doskočiti što prije. Svirao je orkestar „Sokola“ najsvo pro- bran koncertne komade, a onda plesno, preko kojih se veselo plesalo sve malo da ne do po- noći. Prostorije u novom društvenom pomjeću vrlo su ukusno uređene i urešene. Ko svake godine, tako ćemo i ove u našem „Sokolu“ imati češće društvenih zabava.

„Hrvatska čitaonica“ nerazdruživa od na- šeg „Hrv. Sokola“ opet je s njim pod jednim krovom, s razlikom što ima za sebe sada vrlo liepu, baš za nju zgodnu dvornicu, kojom je udovoljeno davnoj želji njezinih članova. I zbilja, odak je tu, opaža se odmah, da je bolje po- hadjana, a unapred će i bolje. Tako i treba; naši ljudi neka su što češće i što više skupa, jer je to bez sumnje od koristi oboj stvari, kojoj nam je i čitaonica posvećena.

„Šibenska glazba“ odsvirala je u nedje- lju po podne pred „Hrvat. Sokolom“ na Poljani vrlo liep koncertni program. Cielom Poljanom bila se razvila gusta, živa šetnja. Na svačijem licu čitao si radost, gdje je ta glazba namie- njena prelazu našeg Sokola u nove prostorije na Poljani.

Objesio se u tamicama. U nedjelju uz- nik Ivić Filip iz Drinovaca (Miljevc) obćine Dr- niške, utamničen radi sudjela u zločinu umor- siva od 4. ožujka o. g. kod Kadine glavice opi- sana svojedobno u našem listu, objesio se koji dan prije porotne razprave. Bio je na glasu kao zločinac, koji je više puta odsjeo u Koprnu, ukupno za dugi niz godina. Bio je iste večeri prenešen u rodni mjesto.

C. k. realka. Ministarstvo za bogostovlje i nastavu nije našlo da odredi ustanovljenje dru- goga razreda pri ovdješnjoj c. k. realci. Prema ovoj odluci pokrajnsko školsko vieće odredilo je, da svečani otvor zavoda bude u nedjelju 24. t. mj. Početak redovitog poučavanja sliedi u ponedjeljak.

Pokrajnske vijesti.

Reakcija na talijanaške izazive. U nedje- lju u Zadru bila su ujednoj krčmi dva tri Hrvata, vojnici domobranstva, te u čašu vina pjevali gotovo tiho hrvatske pjesme. Nadodje nekoliko talijanaša, većinom mesara, te počeše grubijanski izazivati i vrijetati naše, koji su strpljivo nje- kome puštali izazivače, nadajući se, da će se ukloniti. Malo za tim dodje još po koji do- mobranac, a talijanaški izazivi se pomnožiše. Malo po malo razvi se prepirka, za njom tvorno napadanje, pri čemu neki mesar Zanella rani perišem domobranca Šibenčanina Baranovića Pav- lica. Ovaj na to iztrgne bajnetu, te ju utjera u trbuh Zanelli, koji nakon malo vremena izdahnu. U krevetu ostade ih nekoliko njih više ili manje ranjeno.

1000. Nadalje su se upisali u četu po- vjerenika družbe sv. Ćirila i Metoda za Istru sliedeća gg. koja su se obvezala da će svake godine sakupiti i društvenom ravnateljstvu upla- titi 100 K. 69. Dr. Josip Reberski, Zagreb; 70. Josip M. Picinčić-Začević, Mali Lošinj; 71.

Josip Pavešić, Hreljin; 72. Klub „Borioe“, Kra- ljevica; 73. Dr. Ljudevit Ćiković, Trst; 74. Ru- binčić Josip, Mošćenice; Antica Kurelić, Pazin; 76. Mavričić Vinko, draga; 77. Teodor Mate- ljan, Rieka. Kako se vidi, redovi se družbine vojske sve više napanjuju. Čast imena Hrvat- skoga i spas naše hrvatske krvi nalaza nam, da nesustanemo. I ne ćemo sustati. Čvrsto je naše uvjerenje da će se u našem narodu naći 1000 poštivovnih Hrvata i Hrvatice, koje će se odazvati pozivu družbinoga ravnateljstva i stu- piti sa svim žarom u redove družbine vojske. Mi se u to čvrsto nadamo. U koj nas nadbi kriepi misao, da još živi naš stari naš dobi hrvatski narod. Napried za družbu!

Neke refleksije o ovogodiš- njoj ljetini.

(Nastavak II.)

U prvom članku smo naglasili, da ni- jedno primorsko mjesto u gornjoj Dalmaciji t. j. od Trogira prema sjeveru neće ove godine imati vina za izvoz, a mnoga i mnoga ni za vlastitu porabu. Rekli smo, da tome nije kriva radna ruka, da nije kriv nitko, već nesretna filoksera u prvom redu, a zatim elementarne nepogode. Uprli smo prstom, kako bi se do- nekle dalo tome doskočiti, a ako i naš glas bude vapijućeg u pustinji, tome opet ne ćemo biti krivi mi, nego oni, u ruke kojih je sudbina našeg naroda povjerenja. Velimo sudbina, jer naš težak, naš ratar, naš vinogradar, naš ri- bar, naš pomorac još se kreće, još radi, još misli onako, kako je mislio, kako je radio i djelovao prije svih novih institucija u našoj zemlji.

Pošto ćemo se drugom prigodom po- drobnije baviti ovim pitanjem, to nek ovo služi kao uvod današnjem članku, a povra- timo se na predmet.

Ako nas glasovi ne varaju, srednja i južna Dalmacija ili kako ju mi dielimo u našem članku od Trogira k jugu i od Trogira k sj- everu, rodila je ove godine dobro, a tako i otoci, koji se nalaze u ovom pojasu. Glasovi nam stižu, da se vino po Braču i Hvaru staro prodava 11 fl. po stupnju alkola, a da je u Neretvi 1 q. groždja 4 K ili kg. groždja 4 pare. Dakle, dok sjeverna Dalmacija pati i trpi, jer vina nema, dotle južna Dalmacija ima ne samo staroga, dali i novoga vina, da nezna kuda će s njim.

U ovom času, treba da prestanu obziri pojedinaca i da se svi prihvatimo uz jedan štap. U prvom redu moramo se sjetiti da smo svi sinovi jedne majke, koju mi uzdržavamo, a da nas ona štiti i brani u našim interesima, u ovom slučaju gospodarskim. Ova majka mora biti svakom u ovom slučaju jednaka, a k tome i pravedna. Znamo i priznajemo, da je ovo što ćemo reći teško postići, ali ipak danas se na- meće kao velika nužda.

Rekli smo, da je u južnoj Dalmaciji cijena vinu ne veća od 1 K po postotku alkohola i to na probir još bielog vina, dok napraviti mi u sjevernoj Dalmaciji u mjerima, koja su podložna potrošarini ne možemo dobiti vino iz južne Dalmacije, jer se tome protive razne vlasti, tobože u zaštitu svojih obćinara — ma- lih težaka.

Ovo danas podnipošto ne stoji. Vidili smo, da je trganje, ili jematva, mal ne u cijeloj primorskoj, a većim dielom i za- gorskoj sjevernoj Dalmaciji ostala neopažena t. j. u obće nije je ni bilo. Rekli smo, da je južna Dalmacija puna vina i tudjinska vrata tom vinu su zatvorena, jer ga ubijaju utakmiče vanjske i silne pravedne i nepravedne dače.

Dok ovako postupaju tudjini, sinovi tudje majke, neprijatelji svake narodne i ekonome naše sreće i napredka, dotle ne možemo poj- miti, kako mogu da nekako, ne ćemo reći ne- pravedno, ali svakako ne nit najbolje pravedno postupaju neke naše obćine proti vlastitoj braći. Ovim se nanašaju tri zla u jedan put, a što je pak najgore, podpomaže se kapitaliste, koji više manje svi su tu da rađe na korist svojih kapitla a na štetu radne težake ruke.

Prvo zlo što ga se nanosi pojedinim ob- ćinam leži u tome, što mnoge obćine tim trpe znatnu štetu. Uzmimo za primjer obćinu Šiben- sku t. j. grad Šibenik. Prama današnjem stanju stvari, svak može predvidjeti, da će Šibenik trebati najmanje 15.000 hek. vina preko onoga svog proizvoda. Kad bi se ovih 15.000 hekto- litara uvelo uz carinu 64% po q. ili čistom po hektu, to bi obćina sama imala od toga korist od kakovih 10 hiljada kruna.

Ovo što rekomo za obćinu Šibensku, to vriedi i za sve ostale naše primorske obćine, bilo u većem, ili manjem razmjeru.

Mnoge naše obćine, pozivajući se na pravo svoje i na zaštitu proizvoda svojih obćinara zabranjivaju uvoz i prodaju vina ili opola. Ne

stoga, što bi ove na to imale pravo, kad se plati carina propisana po zakonu, već se one obćine, koje to čine oslanjaju na pravo zaštite svojih obćinara, a k tome manjih vinogradara, dakle težaka, koji imaju u prvom redu pravo da onove svoje krvave trude. Ovo je zaista plemenita misao, kojoj se nemože suprotiviti nijedan dobro misleći građanin, pošto, kad obćina ne bi štitala njihove interese, bilo bi zlo i naopako po nje same. Nu ove godiae za sjevernu Dalmaciju nije slučaj.

Težak ima malo i nimalo vina. Ono što ga ima većim dielom ili je učinio bevandu za kuću, ili ga je dao dužniku za harač.

Što je dao dužniku, kao i ono što je prodao nije mu podnipošto od koristi.

Dužnik je vino odnio za 12—14 kruna hek. u opolu, a ako je kupio pola za dug, a pola za gotovo to opet nije prekoračilo 16 K po hektolitr.

Da vidimo, koji će proces ovo vino, ovaj most ovaj opol učiniti. Kapitalista ovaj opol ili mošt kupio je uz posve nisku cijenu, a da ga kašnje proda barem za dvostruku. Komu? Opet težaku ili ako ga njemu i ne proda, ono svakako da mu pravi utakmicu. Kako vidimo kapitalista našasa u jedan mah tri štete ma- lom težaku. Prvo, što kupi opol ili most uz posve nisku cijenu od maloga težaka. Drugo što taj opol kašnje isto malom težaku prodaje za skupe novce, a treće što tim pravi utak- micu onom malo bolje stojećem težaku ili po- sjeđniku, koji nije imao potrebe, da svoje trude proda u moštu ili opolu spekulantu.

Pak treba se obazreti i još na nešto. Da- nas kod nas mnogo vina troši radna ruka i niže činovništvo. Troše ga zato jer su naučni piti vino, kao što su oni u njemačkim predje- lima pivo. Ako pako dodjemo do toga, da cijena vino nadmaši cijenu pive (bire) naravno je, da će radništvo i niže činovništvo piti pivo, a o višem činovništvu i o stranom radništvu i ne govorimo, jer ono već danas to radi, ne toliko od nužde, koliko do luksusa, da se raz- likuju od nižih slojeva koji piju vino.

Da zaključimo. Obzirom na obilati rod vina u južnoj Dalmaciji, a slabi u sjevernoj, obćine sjeverne Dalmacije ne bi imale priečiti uvoz vina iz južnih predjela pokrajine, zadovo- ljavajući se samo, zakonskom carinom.

Hrvatska tiskara (Dr. Krstelj i dr.)
Vlastnik, izdavalac i odgovorni urednik Josip Drezga.

NIUSOL
pripravljen od
BERGMANNA I DR. U TEČENU O.JE.
jest i ostaje kao i do sada najbolje
od svih modernih sredstava za
bojadisanje kose
i dobiva se za plavu, kestjenjastu i
crnu boju uz cijenu od **K 2-50** po flaši.
Prodaje se kod: 19—20
Vinka Vučića, Drogerija — Šibenik.

Žurno trebam do 22. tek. mjeseca
djevojku ili čovjeka srednje-dobe

za vođenje blagajne i računske knjige u
mojoj novootvorenoj mesarnici.

Prijave nek se dostave ravno na mene.
U Šibeniku, 15. listopada 1909.

Mate Živković, mesar.

Br. 1659.

Oglas.

Kod c. k. gospodarskog ureda u Biogradu pri moru imade razpoloživo za prodaju prilično 600 kvintala žutog, obićnog kukuruza ovo- godišnjeg proizvoda.

Ponude, koje imadu sadržavati saželjenu Količoku kao i cijenu, neka se pošalju istom uredu.

BIOGRAD, dne 16. listopada 1909.

Od c. k. gospodarskog ureda.

1-3

STECKENPFERD --
od
Ilijanova mlička **SAPUN**
najblazi sapun za kožu
koja i proti sunčanim pjegama.
Dobiva se svugdje.
30-40

Šivači strojevi Singer

„66“
kupuju se samo u našim skladištima, koja su označena uvijek sa ovim znamenkom.

Ne treba se dati zavesti kod druge oglase, koji imadu tu svrhu, da uz ime SINGER raz- pačavaju već upotrebljavane strojeve ili one kojeg drugog proizvodu, pošto mi ne pre- puštamo naših šivačih strojeva preprodavaocima, nego ih iz- ravno sami obćinstvu razpro- dajemo.

Šibenik, glavna ulica.
4-10

Svoj k svome!

Svim našim trgovcima preporuča se najtoplije

„Gospodarska sveza“
centrala za ukupnu kupoprodaju u Ljubljani.

Registrovana zadruga sa ograničenim jamstvom.
Zastupnik za Trst, Istru i Dalmaciju: Svetko Hanibal Škerl, Trst, Via Giorgio Galatti, Telefon 2110 Internbr.
Prodaje na veliko:
grah, kupus, krumpir, zito, brašno, petroleje, ulje, slamu
2-24 i t. d.

Samo za četiri dana

Veliki izbor ženskih šešira
Prave Pariške Mode 1909-'10

Moli se posjetiti izložbu u kuću PIA TERZANOVIĆA
(na obalu kod sv. Nikole).

Hrvatska Vjeresijska Banka - Podružnica - Šibenik.

Bankovni odjel

prima uložke na knjižice u konto korentu u ček prometu; eskomptuje mjenice.
Obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja vrijednima. Devize se preuzimaju najkulantnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstva obavljaju se brzo i uz povoljne uvjete

Dionička glavica

K 1,000.000
Pričuvna zaklada i pritičci K 150.000.
CENTRALKA DUBROVNIK
Podružnica u SPLITU i ZADRU.

Mjenjačnica

kupuje i prodaje državne papire, razteretnice, založnice, srečke, valute, kupone. Prodaja srečaka na obročno odplaćivanje. Osiguranje proti gubitku kod ždriebanja. Revizija srečaka i vrijednostnih papira besplatno. Unovčenje kupona bez odbitka.

Zalagaonica

daje zajmove na ručne zaloge, zlatne i srebrne predmete, drago kamenje i t. d. uz najkulantnije uvjete.

66-52

Loze navrnute

svakovrsne lijepe prve vrsti dalmatinske na podlozi Aramon X Rup. G. I., Rip. X Rup. 3309 i Rup. Monticola. Ove vrsti žilavice i reznice Rip. X Berlandieri-Telci.

Čisti sortimenti mogu se dobiti kod:

Forčić i drug

Trtnica-Lozar Komen (Primorsko).

Cienik se šalje na zahtjev franko.

Hrvati i Hrvatice!

■ ■ Pomozite Družbu ■ ■
Sv. Ćirila i Metoda

CEMENT

tvornice Portlandcementsa iz Splita, dobiva se kod mene i to uz cijene za 100 kg. franko obala Šibenik:

Za kolikoće sastojće se od 3 do 5 vagona po K 3-90.

Za kolikoće sastojće se od pol do 3 vagona po K 4-—.

Na male kolikoće po K 4-50, franko magazin.

Prazne vreće moraju se kroz rok od 30 dana franko nazad povratiti, inače račun 50 filira po komadu.

Jamčec za tačnu i brzu poslugu bilježim se sa

osobitijm štovanjem

Sime Tarle,
trgovac.

Najboljom

trajnošću odlikuju se četvorine za peći glasovite tvornice Mitscherling u Saskoj, jer nadmašuju sasvim svaku drugu vrst opeka i jer su najradje traženi od svih pekara pod imenom:

„Četvorine Chamotte“

po K 1-10 komad s protegama 28/ 28,5 cm. Ove četvorine podavaju kruhu i dvopeku redovitu vrućinu, te ga ni najmanje ne prigore; uslov, s kojega su najbolje peći na glasu. — Ne pucaju ni pri najaglijem grijanju ili ohladjenju. — Traju po prilici tri godine makar uz neprestajnu radnju.

Izključivo skladište za Dalmaciju: 24-25

Tvrđka Faust Inchiostri — Šibenik.

Restauracia „Sidru“

prvog reda
ŠIBENIK, ulica sv. Ivana ŠIBENIK.

Čast mi je obznantiti cijenjeno občinstvo, da se u mojem lokalu toče izabrana vina, kao: dalmatinsko, istrijsansko, bijelo, deseri, refoso i t. d., te dobro poznalo pivo Sarajevsko. — — —

Kuhinja je domaća prve vrsti, koja je obskrbljena u svako doba toplim i mizlim jelom. — —

Objed I. reda K 1; II. reda 72 fil.

Naznačiti mi je osobito, da se moja jela priugotavljaju samo sa naravnom masti.

Preporučuje se vještovanjem

Strika Antun.

42-52

Restauracia „Sidru“

prvog reda
ŠIBENIK, ulica sv. Ivana ŠIBENIK.

Hrvatska tiskara u Šibeniku

preporučuje svoje bogato obnovljeno skladište tiskanica za občine i župne urede. Naručbine se obavljaju brzo i tačno a cijene su vrlo umjerene.

Najmodernije posjetnice i vjenčane karte uz vrlo umjerene cijene izradjuje

Hrvatska tiskara u Šibeniku.

HRVATSKA TISKARA DR. KRSTELJ I DRUG

Skladište tiskanica za ŠIBENIK (DALMACIJA). Papira. Moderna uređena knjižovnica.

P. n.

Hrvatska tiskara u Šibeniku namjerava izdati za tekuću godinu 1910.

ZIDNI KALENDAR

koji će biti veličine 50x70 cm., a biti će izradjen na lijepoj i gladoj hartiji i u više boja.

Sredinu kalendara zauzeti će kalendarski dio, a ostalo prazno mjesto ustupiti će pojedinim poduzećima za oglašivanje.

Pošto će se kalendar štampati u više hiljada primjeraka, a razaslati kao reklamu u sve krajeve naše monarhije, držimo, da će ovo za svakoga biti vrlo zgodna prilika kojom bi svoj proizvod preporučiti mogao.

Za oglas, koji zauzima prostor od 4x7 cm., plaća se 4 K, za 4x10 6 K, za 6x12 10 K, a za prostor od 8x14 12 K.

Sve upite i naručbe valja slati samo pismeno na dolepodisanu tiskaru. Oglasi se primaju najdulje do 1. studenoga o. g.

S poštovanjem

HRVATSKA TISKARA (Dr. Krstelj i drug).

I. hrv. tvornica voštanih svieća Vlad. Kulića u Šibeniku.